ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ

ԹԱԲԱԹԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Կ. Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 23, 1907 ԹԻՒ 12

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. Ֆ. ԿՐԻՆ. ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Փորձիչը 201. — Գիտութեան Քրիստոնեականը 203. — Խորհրդի Ազդեցութիւնը 205. — Բրիչ եւ Սբ. Գիրք 206. — Հանապարհորդութեան Նօթեր 208. — Կարմրի Գիւղը 209. — Ընդունելութիւն Մը 210. — Պատ. Սիմոն Դաւիթեանի Ցիլատակը Յարգել Ուզողներուն 210. — Եղիճեի 211. — Նուիրատուութիւն ի Նպաստ Ֆարգինի եւ Շրջակայից Առաքելական Գործին 211. — Սեօլէօզի 211. — Կիրակնօրեայ Դպրոցի Գրատուներ 211. — Ընծուիդ Ուզես 212. — Քաղաքական Լուրեր 213.

ՓՈՐՁԻՉԸ

[Խմբագրական]

1.

Թղթակից մը, որ Աստուածաբանական ճեմարանի չրջանաւարտ է եւ տարիներով հովուական պաշտօն վարած, խոստած է լսելով գաղափարները ճեմարանի նորադոյն չրջանաւարտներու որոնց պատահած է ինք։ Եւ կը խնդրէ որ այդ գաղափարներէն մէկուն վրայ գրենք։ Ահաւասիկ խնդիրը իր եւ անոնց միջեւ որոնց համակարծիք չէ. Թերմարդկային էակ մը կայ, որ թէեւ մեզի անտեսանելի, կը փորձէ մեզ եւ կ'աշխատի մեզ մեղքի առաջնորդել, թէ Սբ. Գիրքին մէջ գործածուած Սատանայ բառը չպէտ ակզբունքին կամ ոեւէ իրեւ անձնաւորութիւն նկատելու ենք։ Պնդենք խնդիրը, նախ բանականութեան լոյսով եւ ապա բուն իսկ Սբ. Գիրքին դիմելով։

Բարոյական չարը կայ աշխարհի մէջ։ Ուրախութեամբ պիտի ուրանայինք անոր գոյութիւնը, եթէ կարենայինք։ Ուրախութեամբ ապացոյց պիտի գտնէինք մենք մեզ համոզելու համար թէ սխալ է կարծիքը զոր մենչև ցարդ ունէինք, եւ թէ իրօք ամէն մարդկի մարթուր, արդար եւ սիրող են։ Սակայն լաւատեսի ոգի մշակելու եւ ամէն բան լաւագոյն լոյսի մէջ տեսնելու ոեւէ հաստատ պիտաւորութիւն չէ կարող մեզ կոյր ընել սա իրողութեան թէ չարը կայ, ոչ թէ ժամանակաւոր նման քանի մը բացառիկ տեղեր միայն, այլ ամէն տեղ ծաւալած է։ Ամէն երկրի մէջ անմարդութիւն, հալածանութիւն եւ ուրիշ մեղքեր կը գըտնուին։

Եւ ինչ որ այս աշխարհի վրայ ճշմարիտ է՝ կրնայ ուրիշ աշխարհներու վրայ ալ ճշմարիտ ըլլալ։ Երբ մեր երկրագունդը կեանքով այնքան առատ, գիտուն կը տեսնենք որ կամիկ մը չուրեխակ, ինչպէս մանրադիտակը յոյժ կուսայ, բազմաթիւ կենսաւորներ կը պարունակէ, բնաւոր չէ հաւատալ թէ ամէն ուրիշ գունաւոր աստղ կենսաւորի են։ Նոյն իսկ եթէ մեր երկրի պայմաններուն նման պայմաններ անհրաժեշտ համարինք, բաղորովին կարելի է որ հեռադիտով յայտնուած 100 միլիոն արեւներէն իւրաքանչիւրը մոլորակ մը ունենայ նոյն այդ պայմաններով։ Այդ պարագային 100 միլիոն բնակեալ աշխարհ պիտի գտնուի, թեպետ իրական թիւը աւելի եւս բազմապատիկն է, ամէնն ալ՝ ընտրելու կարողութեամբ օժտուած բանական էակներ պարունակող։ Այս կը նշանակէ չարը ընտրելու հնարաւորութիւն, հնարաւորութիւն մը՝ որ յաւիտենական իրողութիւն մը եղած է մեր աշխարհին համար։ Այսպէս անհատականութիւն մը չունի սա գաղափարը թէ տիեզերքին մէջ ուրիշ մեղանչական էակներ կան ինչպէսմէ գոյ-

թէ ո՛րչափ աչխարհներ կան ուր մեզք մուտ գտած է, և թէ մարդկ գոա ուրիչ մեղաւորներու հոգ. փրկութեան համար լան մը կատարուա՛ծ է, ահա կէտեր՝ որոնց վրայ Սբ. Գիրքը լոյս մը չսար, վասն զի մեր հետաքրքրութիւնը գոհացնելու նպատակով չէ տրուած։

Բանականութեան հակառակ լան մը չունի սա դատաստանը թէ մեղանչական այս էակներէն ոմանք մարդկայինէն աւելի բարձր կարգի մը կը պատկանին։ Դժուարին խնդիրը սա է որ բարոյական չարը կրնայ գոյութիւն ունենալ։ Բնականապէս պիտի ըսենք թէ չարը չկրնար մուտ գտնել ամենազարի, ամենևմաստուն և ամենակարող Արարչի մը ձեռամբ կառավարուող սիեզերքի մը մէջ։ Սակայն մեր գիտզութիւնը և մեր բարոյական վիճակին նկատմամբ մեր գիտակցութիւնը մեզի ցոյց կու տան թէ մուտ գտած է այն։ Միակ բացատրութիւնը զոր կրնանք տալ՝ սա է. Իմացական էակներու սիեզերք մը ստեղծելու անդրաժեշտ հետևանքով անոնցմէ ոմանք սխալ ընտրութիւն պիտի ընեն։ Այս անպատեհութեան հակառակ լաւագոյն է այսպիսի էակներ ստեղծել քան սիեզերքը ամբողջովին թողուլ ստորին կարգի անասուններու և արարածներու։ Նե եթէ մեղքի արատը մարդուն հասած է, պատճառ մը չկայ որ ըսենք թէ հրեշտակներու և հրեշտակապետներու ալ չհասաւ։ Անոնք մարդէ շատ վեր են թերևս, բայց անհուն նպէս վար են Աստուածութենէն։ Հունաւոր էակներու բարձրագոյնը անչափելի հեռաւորութեամբ կը գտնուի իր Արարչէն, և իմացականութեան տարբեր աստիճանները անոր առջև այնչափ նշանակութիւն չունին որչափ ունին մեր առջև։ Բարձրագոյն ները խնամարհագոյններուն պէս կարողութիւն ունին ընտրելու։ Արդարև, առանց այդ կարողութեան, մեզմէ վար պիտի ըլլային և ոչ վեր։ Ուստի երբ Սբ. Գիրքը կ'ըսէ թէ ինկած հրեշտակներ և հրեշտակապետներ կան, պատճառ չկայ որ ըսենք, «Անկարելի է այդ, չկրնար ըլլալ։»

«Լաւ, կարելի է որ այդպիսի էակներ գտնուին,» կրնայ մեկը ըսել. «բայց ինչպէս կրնան անոնք այս աչխարհը գալ։» Ճչմարիտ է թէ մեր ներկայ մարմնաւոր կեանքին մէջ չենք կարող մեկնիլ աչխարհէս։ Թիչ մը ժամանակ կրնայինք կենալ երկրի մակերևոյթն տասը հղմմթր. վեր, բայց անկէ քիչ մը աւելի վեր այնչափ նօսր պիտի գտնէինք օդը որ ապրիլ կարելի պիտի չըլլար։ Սակայն իրաւունք չունինք ըսելու թէ նոյն բանը ճչմարիտ է կամ չէ ուրիչ ամէն իմացական արարածներու վրայ։ Այդ է բան մը որու մասին մեր փորձառութիւնը լոյս մը չսար մեզի։ Ըսել թէ ուրիչ աչխարհներու էակներ չեն կրնար հոս գալ, վասն զի մենք չենք կրնար այն աչխարհները երթալ, այնպիսի սխալ մը գործել է, որպիսի էր սխալն Ադրիկեցի այն յեղափոխին, որ ըսաւ թէ անկարելի է որ ջուրը այնպէս կարծրանայ որ մարդիկ կարենան անոր վրայ քալել։ Մարդը գտնուած չէր երբեք այնպիսի տեղ մը, ուր բարեխառնութեան աստիճանը սառուցման կէտին կը մօտենայ։ Մենք ալ գտնուած չենք լնաւ այն պատառները, ուր իմացական ուրիչ արարածներ կը լնակին։ Կը հաւատանք մարմնէ անջատուած ոգիներու գոյութեան։ կը հաւատանք թէ մեր հնջեցեալ սիրելիներուն հոգիները դեռ կ'ապրին, կը խորհին և կը սիրեն և թէ մեզի կ'սպասեն անոնք։ կը յուսանք թէ պիտի գայ ժամանակ, երբ մենք ալ նիւթական մարմնի կապանքներէն ազատուած պիտի կրնանք աչխարհ աչխարհ երթալ և մեր երկնաւոր Հօր գործին գաղտնութիւնը և պեղեցկութիւնը ուսումնասիրել։ Ըստվհետև բանական ամէն արարածներ այս մեկ Հօր զաւակներն են, պատճառ չկայ որ ամէն յարերութենէ դրկուին անոնք։ Ինչպէս ասորեր ցեղէ մարդիկ կրնան գիրար այցելել և գաղափարներ և փորձառութիւններ փոխանակել, նմանպէս ներքին անհաւանականութիւն մը չունի սա խորհուրդը թէ ասորեր աչխարհէ էակներ կրնան օր մը այցեր փոխանակել, կամ թէ բարձրագոյն կարգի մը էակներ արդէն իսկ կը փոխանակեն։ Բանը մեր ներկայ փորձառութենէն անդին կ'իյնայ, բայց մեր բանականութեան հակառակ չէ։ Զենք կրնար ուրանալ թէ չար հրեշտակներ կրնան գալ փորձել մեզ, կամ թէ բարի հրեշտակներ կու գան մեզի սատաւորել, ինչպէս կ'ըսէ Սբ. Գիրքը։

«Սակայն լնաւ անոնց ներկայութեան գիտակից չենք մենք։» Շատակ է, վասն զի երբեմն ներկայ կրնանք գիտնալ այն բաները միայն, որոնք մեր մարմնական զգայարաններուն կը յայտնուին։ Զենք կրնար ծիածանը չօչափել, բայց կրնանք տեսնել։ Զենք կրնար օդը տեսնել, բայց կրնանք զգալ երբ չարժման մէջ է։ Սնոնց գիտակցութենէ ներկայութիւնը մեր մարմնական զգայարաններէն ոչ մեկուն պիտի չյայտնուէր։ Եթէ անոնք բաղմութիւններով գանուէին մեր չուրջ, ոչ պիտի տեսնէինք, ոչ պիտի լսէինք և ոչ պիտի զգայինք զանոնք։ Զենք կրնար նմանապէս զգալ լուն մեր հոգին, կամ մեր ամէնէն մտերիմ բարեկամին հոգին։ Գիտենք թէ լարի խորհուրդներ և լարի վարձքներ կու գան մեզի։ Բայց չենք կրնար ապացուցանել թէ ամէնը լնքնին են։ Եթէ ըսուի

թէ անմոռնալի ոմանք կը թելադրուին, կամ կը զօրացուին ապաստաւորող հրէշտակներու, կամ Սբ. Հոգիին կողմէ, չենք կրնար ապացուցանել թէ այդպէս չէ իրողութիւնը։ Ոչ ալ, երբ չար խորհուրդներ կու գան մեզի, կրնանք ապացուցանել թէ անմոռնալի ոմանք չար հոգիներէ չեն թելադրուիր։ Թէ այսպիսի էակներ անկարող են մեզի թելադրութիւններ ընել, մինչ իրենք ծածկուած կը մնան, մեր կարողութիւնէն վեր է հաստատել։ Չենք պիտեր թէ ինչ բաներ հնարաւոր են բարձրագոյն էակներու և մարմնէ անջատուած ոգիներու։

«Սակայն արդար Աստուած մը չար էակներու թոյլ պիտի չտար որ մեզ փորձեն։» Զախաղանց վստահ չըլլանք թէ մենք կարող ենք ըսել ինչ որ արդարն Աստուած պիտի ընէր։ Կը տեսնենք թէ մարդիկ կը փորձուին, ոչ միայն իրենց ընութիւնները չար հակումներէն, այլ և ուրիշ մարդոցմէ։ Երիտասարդ մը, որու բարոյական յատկութիւնները բարի եղած են, մեծ քաղաք մը կ'երթայ և հոն կ'ընկերանայ ուրիշ երիտասարդներու, որոնք զինք կը համոզեն հետևիլ մոլեկան ճամբաներու, որոնցմէ խոյս կու տար առաջ։ Շատեր արթնցող, դող կամ անմաքուր եղած են ուրիշ մարդոցմէ եկած փորձութիւններու մէջտեղ։ Տղայ մը կը ծնի անարդ, անժուժկալ և անպարկեշտ ծնողքի մը, և իր ամէնօրեայ կեանքը կ'անցնի չարի աւաչնորդող այնպիսի փորձութիւններու մէջ որ, զարմանալի պիտի ըլլայ, եթէ յաջողապէս դիմակալէ անոնց և առաքինի մարդ մը ըլլայ։ Ինչո՞ւ Աստուած ոևէ տղու թոյլ կու տայ իր անմահ դատապարտութիւնն ակսիլ այսպիսի անողոք միջավայրերու մէջ։ Չենք գիտեր, բայց կը տեսնենք թէ իրողութիւն է այս։ Եւ սկզբունքով տարբերութիւն մը ունի՞ թոյլ տալ որ մարդիկ իրենց նմանները փորձուին և թոյլ տալ որ ուրիշ էակներէ փորձուին։ Ինչ ինչ նկատումներով մարդոցմէ ևս կատարած փորձութիւնը աւելի ահաւոր է։ Անոնք կըրնան չար օրինակ մը տալ մեզի։ Կրնան խնդրել որ իրենց սիրոյն համար ծուռ բանը ընենք և նշան բարեկամութեան։ Կրնան ծաղր ու ազամնալիք դարձածնել։ Չար ոգիներ ատոնց ոչ մին կրնան ընել։ Եթէ թոյլատրուին փորձել մեզ, չեն թոյլատրուիր յայտնուիլ մեզի։ Անոնք պէտք է չարը կրնան քաշել մեզ այնպիսի փորձութիւններով ևեթ որոնք մեզի կը թուի թէ բուն մեր հոգիներէն կու գան։

Եւ փորձութիւնը, ինչ տարբերէ ալ դայ մեզի Աստուծոյ թոյլատուութեամբ, մեզի օգտակար ըլլալ սահմանուած է։ Եթէ դիմադրենք անոր, կը զօրացնէ մեզ։ Զօրաւոր հակառակը այն մարդը միայն չահած է, որ փորձութեան հետ մաքառած և անոր յաղթած է։ Մեկը որ բնաւ փորձութիւն կրած չէ՝ կրնայ անմիջ ըլլալ, բայց բարեմեան մէջ հասած չէ։ Բարին չէ ընտրած՝ չարէն նախապատուելով։ Եւ եթէ դևմարդկային էակներէ աղօթութիւններ կու գան մեզի, չենք կրնար ըսել թէ այդ ազդեցութիւնները չար են ընդհանրապէս։ Եթէ ոգիներ կան որոնք մեզ կը փորձեն, ոգիներ ալ կան որոնք մեր օգնութեան կը գաղձան։ Եթէ կայ փորձութիւն Սատանան, կայ նաև Հոգին Սուրբ որ աւելի հզօր է քան Սատանան։ Թերևս, Աստուածային Հոգիին ազդեցութիւնէն զատ անգամ, եթէ անտեսանելի էակներու ազդեցութիւնէն զուրկ ըլլայինք, այդ մեզի կորուստ պիտի ըլլար մանաւանդ քան չահ։

Եթէ հարցուի թէ ինչո՞ւ Սատանան պիտի ուզէ մեզ փորձել, պատասխանը սա է թէ վասն զի Սատանայ է։ Մարդիկ կան այնչափ չար որ հաճոյք կ'զգան ուրիշներ չարացնելով։ Կ'տեսնենք բարեմեանը և իրենց մեծագոյն հրճուանքն է ուրիշներ մոլորեցնել ուղիղ չաւիղներէ։ Եւ Սատանան անոնցմէ աւելի ամբարիշտ է և ամէն բարի բանի աւելի հակառակ։

Ուսան կ'երգրակացնենք թէ, թէև բանականութիւնը չէ կարող ապացուցանել մեզ փորձող Սատանային և չար հոգիներու գոյութիւնը, չէ նաև կարող հակառակը ապացուցանել։ Նայինք Սբ. Գիրքն ինչ կը սորվեցնէ։

ԴԻՏՈՒԹԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆԸ
(Ե. Գ. Գ.)

Ա.

Աւետաբերի 7 թիւին մէջ մեր ընթերցողները կարդացին Գլխնախի մը Բրէսպոսթերականը խորագրով յօդուած մը։ Այն յօդուածին մէջ հարցասաստանի ձևով բացատրուած կրօնական վարդապետութիւններէն ամանք ինչ ինչ հանդամանքներ յոյժ հետաքրքրաշարժ են։ Հոս կ'ուզենք ուշադրութիւն հրաւիրել անոնց։

Նախ, Այս դրուածին մէջ կրօնագլին մեծ կարևորութիւն ունեցող ճշմարտութիւններ յանուն պետութեան ընդունուած և հաստատուած են։

1. Մարդ. — կ'ընդունուի թէ մարդն է բարոյական արարած, իր գործերուն պատասխանատու, և բարին ու չարը գործելու և անձնիշխանի կամքով այդ երկուքէն մին կամ միւսը ընտրելու կարող։ Ասիկա յոյժ կարևոր խոստովանութիւն մըն է։ Բնական պետութիւնները առ հասարակ մարդն ալ բնութեան մէկ մասը նկատելով, կը

պղտին թէ մարդուն ամբողջ կեանքը հարկաւոր օրէնքներու կը հպատակի։ Եւ չատեր ատոր յիմով կ'ուրանան նոյն իսկ մարդկային կամքին անձնիշխանութիւնը։ Բայց եթէ պատասխանատուութիւնը ճշմարիտ է, և եթէ մարդ կարողութիւն ունի բարին և չարը ընտրելու, "ապա ուրիշին մարդ հետևանքը կը վանդալանուի Ինուիեան այժերէն և ատ նատուններէն, վասն զի ատոնց մէջ ոչ անձնիշխանութիւն կայ և ոչ պատասխանատուութիւն։ Հետևապէս սակէ կ'եզրակացնենք թէ պիտութիւնը, որովհետև նամկայ մը չկրնար դանել մարդը անատունեներուն կարգը անցընելու, ստիպուած է խոստովանիլ թէ ատուգիս անկա ունի բարոյական կեանք և անձնիշխանութիւն։

2. Սպուտ. — Դիտութիւնը կարող եղած չէ Աստուծոյ գոյութիւնը ուրանալ։ Ոմանք կը պղտին թէ «Տիեզերքը լոկ նիւթ է։» կամ «Տիեզերքին ամբողջութիւնը լաւական է ինքզինք բացատրելու։» են։ Իսկ այս Դիտնականի Քրիստոնեականը, ընդունելով թէ Բարեշրջութիւնը և տիեզերքին մէջ տեսնուած կարգաւորութիւնը և վերելկութիւնը կարելի է բացատրել ամբողջ տիեզերքին վերադրելով Միտքով մը միայն, ցուցած է թէ յանուն պիտութեան ըսուած այդ բաները անհիմն են։ Հետևապէս պէտ ստիպուած հինք ընդունիլ թէ կայ վերադրեալ Միտք մը։ Ահա այս է դիտութեան վերջին վճիռը։ Եւ ինչ ըսենք մեր ժողովուրդներուն մէջ գըտնուած այն թերի ուսմունքներուն, որոնք կ'ուրանան Աստուծոյ գոյութիւնը և տիեզերքը բացատրելու մէջ խելքին ու միտքին կարևորութիւնը։ Որչափ պիտենք, Սըր Օլիվըր Լոճի խօսքերը պիտուններու մեծագոյն մասին և անոնց ալ ձեռնհասներէն չատին գաղափարները կը ներկայացնեն. և պիտութիւնը տիեզերքին հիման մէջ իմաստուն նկատի մը գոյութիւնն ընդունիլ ստիպուած է։

3. Յիսուս Քրիստոս. — Յիշեալ պիտնականը իր գասընդրին մէջ գրիստոս կ'անուանէ «Աստուածային մարդկային» և ատոր կեանքը՝ «կատարեալ կեանք։» Այս ալ մին է այն մեծ ճշմարտութիւններէն գոր պիտութիւնը ստիպուած է ընդունել։ Յիսուս Քրիստոսի կեանքը և նկարագիրը, վարդապետութիւնները և սկզբունքները, լոկ պիտութեան տեսակէտէն և պիտութեան (ոչ թէ կրօնքին) չափուն, ամէնէն բծախնդիր և անողոքելի քննադատութեան և յարձակմանց նչատակ եղած են, և սակայն հետևանքը միշտ միևնոյն եղած է։ Գիտնականները թէև ատոր Աստուածութեան նկատմամբ կը ձեռնարկեն ուրանալ բոլոր այն բաները որոնց կը հաւատայ Եկեղեցին, և սա կայն ստիպուած են ընդունիլ թէ ատոր, իբրև մէկ մարդու, նկարագիրը և հպատակակեցը, վարդապետութիւնները և կեանքը ամէնէն բարձր տեսակէտն են։ Եւ պնակա «Աստուածային» կոչելու չեն վարանած։ Բայց ո՞չ ապաքէն ցուցալի է սա իրողութիւնը թէ, եթէ մարդկային տեսին երեսվի անձանց մէջ կայ մէկը որուն վրայով ամէնէն աւելի տիէտ են և անտեղեակ մեր ժողովրդին ուսեալներէն ոմանք, այն ալ Յիսուս Քրիստոս է։ Ո՛ր չափներ կան, որոնք կը կարդան ամէն պիտուն, ամէն բարերարի, ամէն փիլիսոփայի, ամէն մկիսուսաերի վրայով, որոնց վրայ կը լսեն, և սակայն չեն կարդար Յիսուսի վրայով, որուն վրայ պիտութիւնը կը աքանչանայ և ամօթ չհամարիր պնակա «Աստուածային» կոչել։ Մեր պիտուններուն, մատենադիրներուն և ուսուցիչներուն մէջ անհնար չէ գանել այնպիսիներ, որոնք Յիսուսի կեանքին վրայով աւելի քիչ պիտեն քան գոր պիտեն Հնդիկ Սաքիամունի կամ Չին Լաոցիի կեանքին վրայով կամ գրեթէ երբեք լսան պիտեր։ Ոչ, ոչ. պէտք չէ որ այս այսպէս ըլլայ։ Յիսուս է Անձնաւորութիւն մը գոր պիտութիւնը «Աստուածային մարդկային» կ'անուանէ։ Պէտք է անոր պատիւ ընծայել և սորվիլ անոր կեանքը։

4. Կրօն. — Սըր Օլիվըր Լոճ յանուն պիտութեան կը սորվեցնէ թէ մարդ առանց օգնութեան ոչ կարող է պահել իր գոյութիւնը և ոչ ուեւէ բան ընել։ Տիեզերքին մէջ կայ ոյժ մը, բարի և պիրող ոյժ, որ կարող և յօժար է մեզի և բոլոր արարածներուն օգնել։ Այս պիրալիր գաղցրութիւնը ղմեզ կը շրջապատէ ամէն կողմէ։ Մենք անոր մէջ կ'ապրինք ու կանք։ Այն է ալբիւր ամէնուն սիրոյ, ուրախութեան և գեղեցկութեան։ Այդ, եթէ կրօնքը չէ այս նկարագրուած ամնչութիւնը այս ոյժին և մարդուն մէջտեղ, ի՞նչ է ուրեմն։ Կրօնքն է այն որով մարդ իր կատարելութիւնը կը գտնէ Աստուծոյ հետ հաղորդակցութեան մէջ։ Եթէ մարդ ինքնիրեն չանալով ճգնելով կատարեալ պիտի ըլլայ, կրօնքը նչանակութիւն չունի։ Բայց եթէ անոր կատարելութիւնը տեղերաց սկզբնատպատճառէն, իմաստուն և սիրող էակէն, կախում ունի, և եթէ մենք անոր հետ և ան մեզի հետ ամնչութիւն ունի, կրօնքը մարդուն համար ճըշմարիտ և անհրաժեշտ կեանք մըն է։ Աստուծոյ հետ մարդուս յարաբերութեան նկատմամբ չխչտել պիտնականին այս դասերուն մէջ յայտնած գաղափարը չկարծէք թէ աւ երեսս և իբրև լոկ խօսք ըսուած է։ Արդարև պիտութիւնը գտած է զօրաւոր չատ ապացոյցներ, որոնցմով կը հաստատուի

թէ կրօնքը մարդուս բնական է։ Զայս ցուցած է մարդկային սեռին կրօնական կեանքը։ Զայս ապացուցած է սա իրողութիւնը թէ կրօնքէ զուրկ ժողովուրդ կամ ազգ չկայ։ Հոդեբանութիւնը, ուսումնասիրելով մարդուս մտային կարողութիւնները և անոր ծանօթութիւններուն հիմերը, հաստատած է թէ կրօնքը բնական է մարդուս, գործնականապէս ապացուցուած ըլլալով թէ կրօնքը մարդուս կատարելութեան ծառայող ոյժ մըն է։ Մինչ խնդիրը այս վիճակին մէջ է, ինչպէս կըրնանք ակնկալել թէ կատարեալ պիտի ըլլանք մեր կրօնական կեանքին անփոյթ ըլլալով։

3. Աղբ. — Տես այս գիտնականին աղօթքի նկատմամբ ըսածը.

«Հ. — Ի՞նչ կը հասկնաս աղօթք ըսելով։

Պ. — Կը հասկնամ թէ, երբ մեր հոգիները նորաշնակ ըլլան արդարութեան ոգւոյն հետ, մեր յոյսերն ու վարիքները սովորականէն չատ աւելի մեծ ազդեցութիւն մը կը գործեն, և ճշմարտապէս մեզ հաղորդութեան կը լծուին մեր Երկնաւոր Հօրը հետ։ Որդիական խնդրուած մատուցանելու այս կարողութիւնը աղօթք կը կոչուի։ Մենք քաջալերութիւն կ'ընդունինք խնդրել ամէն բան որուն պէտք ունինք։ Իրրև մանուկներ մենք մեր ծնողներէն բաներ կը խնդրենք վստահութեան և հպատակութեան ոգւով, և կրնանք զօրացնել մեր հատտակը նկատմամբ աղօթքի ազդեցութեան, քաջալերուելով Տէր Յիսուսի օրինակէն և արժանիքէն և արտասանել Քրիստոսի սորվեցուցած աղօթքը, 'Ով Հայր մեր, որ երկինքն ես։'»

Այսինքն երբ մարդկային հոգին զգայ թէ սիրելիներէն Ակզբնապատճառը Հոգի է, և թէ ինք անոր հետ առնչութիւն ունի և կատարելութեան հասնելու համար անկէ կախեալ է, այս երկու հոգիները իրարու հետ կը հաղորդակցին, և մարդ պահիկ Քրիստոսի սորվեցուցած լեզուով կ'ասուանէ «Հայր մեր որ երկինքն ես,» և որդիական բերով մը անոր խնդրուած կը մատուցանէ։ Գիտութիւնը, որ կը հաւատայ բնական անկեղծ օրինքներուն, և Բնութեան մէջ ուրիշ բան չտեսնելով բայ ի հարկաւոր պատճառի և արդիւնքի առնչութենէն, երբ կը հասկնայ անձնիշխան և պատասխանատու մարդը, իրրև յոյժ բնական բան մը կը տեսնէ անոր հաղորդակցիլը ինքնիշխան և վերոյ Աստուծոյ հետ։ Որովհետև մարդիկ բազմիցս տեսակ մը կախարդութեան պէս կը գործածեն աղօթքը, գիտութիւնը աղօթքէն խորշած է. բայց երբ հասկցած է աղօթքին բուն նշանակութիւնը, այսինքն թէ անիկա Աստուծոյ հետ մարդուն հաղորդակցութիւնն է, «Ամէն» ըսած և, «Ով Հայր մեր որ երկինքն ես» ըսելով, ծունր կրկնած է։ Անոնք որ գիտնականի հոգեր կ'առնեն և աղօթելու համար ծունր չեն կրկներ, երբ աղօթքին ճշմարիտ նշանակութիւնը հասկնան, յայտնապէս վերատաուս պիտի ըլլան թէ գիտութիւնը աղօթքի թշնամի չէ, այլ ընդհակառակն պիտի հասկնան թէ գիտութեան տաճարին մէջ ամէնէն բարձր զգացումը այն զգացումն է զոր կ'ունենանք երբ տիեզերաց Ակզբնապատճառին առջև անոր հետ հաղորդակցելու համար պատկառոտ ակնածութեամբ կը ծնրադրինք։

6. Երկնից Թագաւորութիւնը. — Այս խնդրին վրայ գիտութեան տուած գաղափարը յոյժ ուշագրաւ է։

«Հ. Ի՞նչ կը նշանակէ երկնից Թագաւորութիւնը։

Պ. Երկնից Թագաւորութիւնը Քրիստոնէութեան ամէնէն էական բանն է։ Կը նշանակէ այն ներդաշնակ պայմանը կամ վիճակը, որուն մէջ Աստուածային կամքին կատարեալ հնազանդութիւն կը ցուցուի։ Կը ներկայացնէ անհատին և հանրութեան բարձրագոյն վիճակը, զոր երբեք կարող ենք ըմբռնել։ Մեր ամբողջ ճիգերը պարտին ուղղակի և անուղղակի պատրաստել անոր համար մեր սիրտերուն, մեր կեանքերուն և ուրիշներու կեանքերուն մէջ։ Այն է մարդկային ընկերութեան մատուցուելիք վիճակը, որուն համար կը ճգնին բարեկարգիչները։ Այն է գիտակից գոյութեան մատուցուելիք դէպ ի յիշեալ նպատակը։»

Ի՞նչ գեղեցիկ խօսք։ Անհատին և մարդկային ընկերութեան վիճակը Աստուածային կամքին հետ կը համաձայնի կատարելապէս։ Մարդ, գիտակից էակ, աղտոտ ընտրութեամբ և ուրախութեամբ Աստուածային կամքին կը հնազանդի։ Մեր սիրտերը, մեր կեանքերը և համօրէն մարդկային ահռելի կեանքը ներդաշնակօրէն ձայն կու տայ երկրէ երկինք, և Աստուծոյ Թագաւորութիւնը կու գայ։ Եւ ո՛չ ապաքէն այս էր Քրիստոսի կեանքին գաղտնիքը, քարոզչին ընտրանքը և մարդոց համար իր սրտին բաղձանքը. «Իմ կերակուրս այն է որ զիս ղրկողին կամքը ընեմ և գործիկ կատարեմ։» «Բուռ կամքդ ըլլայ, ինչպէս երկինքը՝ նոյնպէս երկրի վրայ։»

ԽՈՐՀՐԴԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Զգույշ եղէք ձեր խորհուրդներուն նկատմամբ։ Վասն զի ձեր խորհուրդները, ձեր արարքներուն ճիշդ նման, կը ձևակերպեն ձեր նկարագիրը։ Շատ բանական գործուող ծուռ արարքներ կը կործանեն ուղիղ կեանք։ Բայց ծուռ խորհուրդներն ալ ճիշդ

նոյն արդիւնքն ունին։ Շատ անգամ կը պատահի որ իրենց կեանքերուն նայելով բաւական բարի երեւցող Քրիստոնեաները անհրաժեշտ չեն համարիր խիստ ղգուշութիւն ընել իրենց մտածումներուն։ Ատոնք ծածկուած են, կը խորհին. Ինչ վնաս ունի երբեմն ատորին խորհուրդ մը ունենալ, եթէ հոգ կը տարուի որ արարքով մը չարաշայտուի այն։ Ինչ վնաս ունի տեղւոյն թիւն տածել առանց տակաւին յայտնելու զայն։ Ինչ վնաս ունի մեղսալից գործի մը մէջ գտնուիլ երեւակայութեամբ, առանց իրականապէս գործելու նոյն մեղքը։ Սակայն կեանքի օրէնքները կ'ըսեն թէ ամէն խորհուրդ կ'ազդէ ամբողջ էութեան։ «Իր սրտին մէջ ինչպէս կը մտածէ, այնպէս է։»

Զար խորհուրդները տակաւ կը պղտոն նկարագրին հիմերը, և օր մը յանկարծ արարքով մը կ'արտայայտուին, որ անզարմանալի է։ Ուստի հոգ տարէք ձեր խորհուրդներուն։ «Ամէն ղգուշութիւնով քու սիրտդ պահէ, քանզի կեանքի աղբիւրները անկէ են։» Մաքրուած, սրբուած պահեցէք ձեր միտքը, մանաւանդ դեղեցիկ ու վայելուչ՝ անոր յարդարանքը։ Վասն զի եթէ չարունակ տածուած չար խորհուրդները կը կործանեն նկարագիրը, կարելի է բարեմասնութիւններու լաւագոյնները մչակել՝ միտքը չարունակ բարի խորհուրդներու նուիրելով։

Շատ անգամ կը հարկադրուի մէկը որոշում մը ետ առնել երկար մտածութեան։ Եւ ահա կը չարժի իր նախորդ մտածումներուն ուղղութեամբ։ Ընդհէն արարք չկայ։ Ընդհէն կարծուածներու սերմերը երկար առնէ ի վեր արմատ ձգած են ուղեղին մէջ։ Արտաքուստ պարեկ նոյն կեանքը վարող երկու մարդոց մէն յանկարծական վտանգի մը պահուն վատասիրտ կ'ըլլայ, իսկ միւսը առաքինի։ Դիպուածի արդիւնք չէ այս։ Միոյն ուղեղին չարժիչ մասերը տակաւ ակարացած են ծուռ մտածումներով, միւսին ուղեղը տակաւ զօրացած է մարդավայել մտածումներով։

Երբ առիպողական վայրկեանը կը հասնի, մէն ինդիւակցաբար կը չարժի նուազագոյն ընդդիմութեան ուղղութեամբ։ Այդ պահուն է որ թաքուն խորհուրդներուն աղբիւրութիւնը կ'երեւի։ Աչխատինք ուրեմն տածել մարդավայել մտածում, մաքուր մտածում, սիրալիր մտածում։ Այն ժամանակ պիտի տեսնենք թէ մարդավայել, մաքուր ու ողջամիտ արարքներ պիտի գործենք, մարդասէր ու կարեկից պիտի ըլլանք։

ԲՐԻՋ ԵԻ ՍԲ. ԳԻՐՔ

(Տր. Հօսայէ, Մաքսուան)

(Շար. Նախորդ ԹիւԷն)

Կարելի է, եթէ ոչ հաւանական, որ Աբրահամ դէպ արեւմուտք չուելու միջոցին իր հետ բևեռադիր տախտակներ տարաւ Միջագետքի ուսումը Իսրայէլի ցեղերուն հաղորդող, կամ թէ Եբրայեցիները կը գործածէին ու կը հաւաքէին բևեռադիր դրականութիւնը։ Յես. և Դատ. գիրքերը որոշակի կը յիշեն Քեփրոնէ ոչ հեռու Քիրիաթսէֆէր անուն քաղաք մը, «գիրքերու քաղաք»։ Զոր Տր. Բայլս կ'ամուսնէ «տեռակ մը Լայփցիկ վաղեմի Պաղեստինի»։ 1887ին ի վեր երբ Եգիպտոսի ժէջ գտնուեցան Թէլ-էլ-Ամարնայի տախտակները, բևեռագիր վաւերագրերու հաւաքածոյ մը Մովսէսի օրով գրուած ի Պաղեստին և Եգիպտոս ղրկուած, ուրիշ բևեռագիր հաւաքածոյի դիւտը շատ հաւանական կը թուի։ Լաքիսի հողակոյտը վերջին տարիներս լիովին ուղղուեցաւ Տր. Ֆ. Ճ. Պլիսի ձանքով և գրական մթերք գտնելու ակնյայտնի յոյսով։ Բայց այս մասնաւոր հնախոյզին այդ մասնաւոր յոյսը իւրովի եղաւ։ Լաքիսի հողակոյտը բևեռագիր միայն մէկ տախտակ տուաւ։ Թէլ-էլ-Ամարնայի նամակները, թուով 300, Քրիստոսէ 1,500-1,200 տարի առաջ Սիւրիոյ և Պաղեստինի պաշտօնատարներու կողմէ Եգիպտոսի իւրայայրդ վեհապետներու ուղղուած գաղերէ, Ասկաղոնէ, Երուսաղէմէ, Տիւրոսէ և Ակքոյէ, այն ժամանակին քաղաքական, ընկերային և կրօնական պայմանները կը ցուցնեն։

Իսրայէլի նահապետները Յովսէփէ հետը նախնեաց Եգիպտոս առաջնորդուեցան, ուր իրենց ընտանիքը բազմանալով ժողովուրդ մը եղաւ։

Յովսէփ Եգիպտացիներուն պատուիրեց ոսկրին դիղել սուի տարիներուն համար։ Յետոյ Փարաւոն մը առիթէն օգուտ քաղելով Եբրայեցիներուն չինել տուաւ Փիթոմ և Ռամսէսը իբրև չտեմարանի քաղաքներ։ 1883ին Մ. Նաւիլ, Եգիպտական խուզարկութեան յանձնուած պրամով կարգ մը հետազօտութիւններու հակել ղրկուեցաւ։ Սուէզի ջրանցին մօտ հողակոյտ մը պեղեց և քիչ յետոյ տեսաւ որ ամէն բան Թուխ տատուծոյն նուիրուած է։ Կ'ըսուի թէ ¾ Եգիպտական որոշիչ յօդն է, և արձանագրութեան Փիթոմ լսածը ուրիշ բան չէ, այլ Ելից պիրքին Փիթոմը։ Քաղաքն է աղիւսէ թանձր պատով չրջապատուած քառակուսի մը։ Միջնակետ մասը գրաւուած է սմրաչէն քառակուսի սենեակներով, իրարմէ բաժնուած ուղիղ տասը տասը թանձրութեամբ

ազիւսէ պատերով, առանց պատուհանի, դրան կամ ուրէ տեսակ ծակի։ Տեղ տեղ անոնց վերեւ տեսնուած փայտէ հիծաններ կը ցուցնեն թէ երկրորդ յարկ մը չինուած էր այդ չտեմարաններուն վրայ։ Պահապանները անտարակոյս վերնայարկերը կը բնակէին եւ չտեմարաններուն մուտքը վերնայարկի տախտակամածին վրայ կը գտնուէր զսպանակաւոր դուռով։ Այսպէս ամբողջ քաղաքը չորին եւ ուրիշ դանձեր պահելու ամէն յարմարութիւն ունէր։ Շինութեան առաղձը արեւու մէջ չորցուած աղիւս էր, եւ աղիւսին մէկ մասը չրդով չինուած, մէկ մասն ալ առանց չրդի։ Անա Փիթօմ ըսուածը, ուր Երբայեցիները այնքան չարչարեցան։

Ո՞վ էր այդ ատեր։ Ռամսէս Բ, կը պատասխանէ Փրոֆ. Փրայս։ Այդ ծանօթացուեմ ձեզ Փրոֆ. Մասփերօի եւ Պրուկշ պէյի, որոնք 1881ին կը պաշտօնավարէին Գահիրէի Պուլագ արուարձանին հըրաչակաւոր թանգարանին մէջ։ Անոնոր քանակութեամբ քարէ եւ մետաղէ լուծուկներ գտնուեցան եւ պիտակներուն վերծանութենէն կարմէ իրար հինէ դարձածած եւ արքունական ուրիշ տոքր առարկաներ, որոնք ծախու հանուած էին։ Ցիշեալ պաշտօնեաները ատոնցմէն մէկ այդ քանները գտնող եւ ծախողն է Թեհիայի Ապտէլ Ըհսուլ անուն արաբացի մը։ Երկու ամիս բանտարկեցան գայն որպէսզի ան խոստովանէր թէ ո՛ր գաւառ այդ հնութիւնները։ Վերջապէս Պրուկշ պէյի յուցուցաւ անոնց տեղը։ Պէյը 37 ոտք խորութեամբ ուղղահայեաց հոր մը իջաւ հասաստանն ապատաժի մը մէջ։ Ցատակէն երկայն նրբուղիի մը հետեւեցաւ դէպ արեւմուտք, երբեմն սանդուխով ձեռքի եւ ոտքի վրայ սողոսկիլ։ Յանկարծ դարձաւ դէպ հիւսիս եւ յաջակցաւ մինչեւ որ մեռելական սենեակ մը եկաւ 23 ոտք երկայն եւ 13 ոտք լայն, ուր 36 մումիա գտաւ արքայական ընտանիքներէն հին Փարաւոններու, որոնց մէջ կան Եգիպտական պատմութեան ամենէն անուանի դէմքերէն ոմանք։ Դագաղներուն վրայ ճաւաձեւ փոքրիկ չրջանակներ կային արձանագրութիւններ կրող, որոնք կը յայտնեն թէ զմռսեալ մարմինը որո՛ւ կը պատկանի։ Իսկ պեհինը «քառն ի քառն լեցուած էր անօթներով, դամբանական առարկաներով, արձանիկներով եւ պերճազգեստական ուրիշ Եգիպտական առարկաներով,» նաեւ պատմներով, ճրագներով, ափոռներով, սաղաւարտներով, մետաղներով, եւն.։ Կար մեծ մումիան, նաեւ անոր աւելի անուանի որդւոյն Ռամսէս Բի մումիան։ Կային Ռամսէս Գ եւ Թոդմէս Գ, որ Բրգաչէն կը կոչուի, Փիլոմիէմ, հովիւ թագաւորներու յաղթողը եւ ուրիշներ։ Կային նաեւ քանի մը թագուհիներ եւ իշխանուհիներ, վերջիններէն մին փոքրիկ մանկիկ մը իր մօրը գոլ պատկած, որոնք երկուքը մէկտեղ մեռած էին իշխանուհիին ծննդեան ժամանակ։ Տր. Բոլինսըն կ'ըսէ, «Ո՛րչափ ալ ցնորական երեւի գաղափարը, կրնայ ատոնցմէ ստոյգ իրողութիւն ըլլալ թէ մենք կրնանք այն չրթունքներուն նայիլ որոնք ժամանակաւ Բանի՛ տարիներ առ ընծն Յակոբի։» Այո, կրնանք այն խոտոչցած աչքերուն նայիլ, ուր երբեմն այս տարրութիւնը կը չողար, որով ուրիշ Փարաւոն մը ըսաւ, ինչ որ արձանագրուած է Ել. Ա. 22 համարին մէջ։ Այդ էր Ռամսէս Բ, Մովսէսի անձնապէս ծանօթ եւ Բեւտոյներու Խիթտաար թագաւորին հետ, որ Պօղազքէօյի մէջ կը տիրէր, պայմանագրութիւն կնքած։ Ելից Փարաւոնը կարծուղ Մենեփթայի մումիան չէ գտնուած։ Թերեւս դեռ կը գտնուի։ Բայց արձանագրութիւններէն կը տեսնուի թէ անդրանիկ որդի մը ունէր որ անյայտացաւ, եւ արձանագրութիւն մը կը պարունակէ Ասիերու անունը, որ կը կարծուի Երբայեցերէն բառին եգիպտական ձեւը։

Անա քանի մը նախադասութիւններ Մովսեսական քարէն (850 Ն. Ք.).

Ես եմ Մէյա, որդի Բամովս մէյէբի, թագաւոր Մոաբի, Դիբոնացին։

Հայրս Մոաբի վրայ իշխեց 30 տարի, ես ալ իշխեցի յաջորդս հօրմէս ետեւ։

Եւ այս յիշատակարանը պատրաստեցի Բամովսի համար Կարխայի մէջ,

Ցիշատակարան մը ազատման, վասն զի ան զիս ազատեց ամէն արշաւողներէն եւ ինձի տեսնել տուաւ իմ փափաքս ըղեր թշնամիներուս վրայ։ Ամրի կ'իշխէր Իսրայէլի, եւ չորս տարիներ հարըստահարեց զՄոաբ, վասն զի Բամովս բարկացած էր իր երկրին։

Անոր որդին յաջորդեց անոր եւ ան ևս ըսաւ, «Պիտի հարստահարեմ զՄոաբ։»

Իմ օրովս Բամովս «Անոր ու իր տան վրայ իմ փափաքս պիտի տեսնեմ,» ըսաւ եւ Իսրայէլ կորստեցաւ յաւիտենական կորստեամբ։ Եւ Բամովս ըսաւ ինձի. Գնա, առ զՆեբոյա Իսրայէլի դէմ։

Եւ ես գացի գիշերայն եւ առաւօտուն կռնաւ սկսելով անոր դէմ կռուեցայ մինչեւ կէսօր։

Եւ առի զայն եւ բնակիչ երի ամբողջովին, հօրեր հազար այր եւ կին . . . վասն զի Աստեր-Բամովսի նուիրած էի զայն։

Եւ առնէ առի Եհովայի առագաստակը եւ զանոնք քշեցի Բամովսի առջեւէն։

Կորխա քաղաքին մէջ անոր չքամբար չկար, եւ ես ըսի ամբողջ ժողովրդին .

Զեզի մէյմէկ ջրամաթր չինեցէք ամէն մէկդ ձեր տան մէջ։ Եւ ես Իսրայէլի վերինէրուն միջոցով փորեցի Կոլեայի ջրուղիները։ (Շարունակելի)

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՆՕԹԵՐ

(Շար. Նախորդ Ընտ.)

Ձանց ընելով այլեայլ մասնակի բորբոքումները՝ յիշենք միայն անոնք որ կարևոր տեղ մը բռնած են պատմութեան մէջ։ Ցամին 222 պատահեցաւ ասատիկ բորբոքում մը, որ նկարագրուած է Դիոն-Կասիոսէ։ Անկէ վերջ մինչև 1,500 թուականը բորբոքման 9 արձանագրութիւններ կան։ 1631ին պատահեցաւ ամենակարևոր բռնկումներէն մին։ Անդլիոյ խոշոր քաղաքներ մղոններով հեռու տեղեր նետուեցան։ Ծուխը և փոշին տեղատարափը մինչև Նափոլի արևը մթագնեցին։ Ոչ նուազ քան երեք հազար անձ կորսուեցաւ։ 1707 Մայիսէն մինչև Օգոստոս Վեսուվ չարունակ կը վառէր ահռելարարափի մէջ ձգելով Նափոլիի բնակիչները։ Վերջին դարուն ամենակարևոր բորբոքումը 1861 Դեկտեմբերին պատահեցաւ դոր Հընմպոլտ նկարագրած է։

Մօտ ժամանակներու բորբոքումներուն ամենէն սոսկալին պատահեցաւ անցեալ տարուան Ապրիլ ամսոյն մէջ։ Հարիւրաւոր տուներ և ամարանոցներ, պարտէզներ և այդիներ ոչերացան, զորս տեսնելու պատեհութիւնը ունեցանք յիտալիա մեր ըրած ճանապարհորդութեան միջոցին։ Նափոլիէ թրամուէյով քրիստ ժամ մը հեռու՝ Թօր Տէլ Նունցիաթա կոչուած գիւղը վառած քարերու և փոշիի տարափի մը տակ մնացած է։ Մանաւանդ գիւղին վերին մասը երկու երեք մեթր թանձրութեամբ հողակոյտերու ներքև թաղուած է։ Բարեբաղդաբար բորբոքումէն քանի մը ժամ առաջ այնպիսի ահազդեցիկ ձայներ և երկրաշղարշ որոտումներ կը սկսին լսուիլ լեռան խորերէն որ բնակիչները ահաբեկած իրենց տուները և ստացուածքները լքած կը փախչին, որուն հետևանքով միայն եօթը անձի կորուստ կը պատահի։ Ակնատեսներ ինձ կը պատմէին թէ մինչև իսկ Նափոլիի մէջ ահռելարարի սկսած է, այնպէս որ հարուստներէն շատեր նաւահանգիստ դանուած նաւերը նստած փախուստ տուած են։ Ամբողջ միջնադարը դեղնորակ փոշիի ամպով մը խառնուած է։ Լեռան մինչև ստորոտը երկնցող երկաթուղին և անկէ ալ դագաթը ելլելու համար Քուքի ընկերութեան չինել տուած մեռաղեայ թելերով գործող կառուղին բոլորովին անյայտացած ըլլալով՝ գոյն աւելի մօտէն դիտելու համար ճամբան մէկ մասը կատքով և մնացած ալ քալելով երթալու է բարձրերէն տեղացած հրաբխային քարերու և փոշիի անպէտ կոյտերու վրայէն, որոնք տեղ տեղ տակաւին կը մնային և իրենց չերմութիւնը պահած կը թուէին։ Գրեթէ երեք մղոն քալելէ վերջ, լավայի հոսանքին հղերքն ի վեր, լեռան բուն կոնին մինչև կէսը բարձրացայ։ Այս կէտէն կարող էի դիտել ամբողջ տեսարանը։ Վարը ամէն բան տխուր և մռայլ երևոյթ մը ստացած էր։ Դէպ ի հարաւ տարածուած աւերումի լայն գօտի մը դաշտերը, այգեստանները, հարուստներուն ամարանոցները և գիւղաքաղաքներուն հիւղակները իր մէջ պարփակած էր։ Վերը լառնարանին խորերէն թանձր ծուխի ահագին զանգուածներ կը չարունակէին դուրս ելլել, որոնց մերթ ընդ մերթ կը միանար կարմիր բոց մը։ Այս պատահեցաւ անգամ մը երբ դէպ ի վեր կը նայէի։ Հաշիւ ըրի թէ քառորդ ժամի վերելք մը կրնար դիս բերել այն տեղ ուր կը գտնուէր այս տարտարոսին բերանը, բայց աւելի յառաջանալու համարձակութիւն չունեցայ, և մանաւանդ քիչ մը անդին խոշոր տաքերով և Իտալերէն լեզուաւ գրութիւն մը նչմարելով, որուն իմաստը չէի գիտեր, երկիւղս աւելցաւ։ Խորհելով թէ մի գուցէ աւելի յառաջ չերթալու համար եղած զգուշարարութիւն մը ըլլայ, այդ վեմի և սարսափ ազդող տեսարանէն հեռացայ։ Սակայն ինչ մեծ եղաւ զարմանքս, երբ գիւղ վերադառնալով՝ փոզոցներէն չրջելու առնուն տեսայ գիւղացւոց աշխատութիւնը, որոնք ի հեճուկս Վեսուվի կատարած քաղմաթիւ աւերումներուն սկսած են, արդէն նորոգել իրենց քնակարանները, մաքրելով զանոնք կրային հողակոյտերէն, չինելով անոնց երդիքները, և վերահաստատուիլ այն լեռան ստորոտը, որ Դամոկլեան սուրին պէս՝ յաւիտենական սպառնալիքը եղած է իր զրայիներուն։

Այժմ լչենք այդ մշտավառ հնոցին կողերէն վար և պատյտ մը կատարենք սոյն քաղաքին մէջ, որ Վեսուվի կործանիչ ընութեան նախնադոյն օրհնակներէն մին կը ներկայացնէ։ Փոմփէյի աւերակներուն վրայ մարդ չատախ լսած կամ կարդացած կրնայ ըլլալ։ Բայց չիրաւի անկարելի է անոր վրայ ճիշտ գաղափար մը կազմել առանց զայն իրապէս տեսած ըլլալու։ Ես կը կարծէի թէ անիկա նման է Եգիպտոսի կամ ուրիշ երկիրներու մէջ մեր տեսած աւերակներուն։ Բայց ոչ, բոլորովին տարբեր է անոնցմէ։ Փոմփէյի հին կոչուելու արժանի քաղաք մը չէ, եթէ հին ըսելով հասկացուի մաշած և գարերու հետքերը կրող վիճակներ ըսել կ'ուզուի։ Ամէն բան նոր է հոս։ Շէնքերէն ոմանք կը

թուլին չվնասած ըլլալ միայն մի քանի տարիներ առաջ։ Պատերուն վրայ նկարուած պատկերներուն գոյները չատ տեղ թաղմ ու փայլուն մնացած են։ Աւոր պատճառը այն է որ Փոմիէլի ծաղկեալ քաղաք մըն էր, և իր պայծառութեան ամենափայլուն ժամանակամիջոցին մէջ կը գտնուէր, երբ յանկարծ թաղուեցաւ մի քանի մեթր խորութեամբ լաւայի քարի և փոչիի տակ և, այսպէս ղերծ մնալով օդին և խոնաւութեան ազդակներէ, պահեց իր թարմութիւնը։

Փոմիէլի ժամանակաւ վաճառաշահ քաղաք մըն էր Նափոլիէ տանեակ մը մղոն հեռաւորութեամբ և 40,000է աւելի բնակիչներով։ Անոր նախկին պատմութեան վրայ չատ բան չենք գիտեր, միայն քանի մը անգամ յիշատակուած է իբր այն տանուտէր կարևոր քաղաքներէն մին, որուն չէնքերէն անանք՝ հնախոյզներու կարծեօք՝ Քրիստոսէ 8 դար առաջ կառուցուած ըլլալու հետքերը կը կրեն։

Փոմիէլցիք բոլորովին անտեղեակ էին իրենց դրացի Վեսուվ լեռան բնութեան և ինչպէս հետիոտակ մը կը նկարագրէ, «հրաբուխի մը կողքուն վրայ կը պարէին։» Թէև այն ժամանակի պետնականները անոր հրաբխային կազմութիւնը գիտած էին, բայց հասարակ ժողովուրդը գիտնոյ այս հետազօտութեանց չատ կարևորութիւն չէր տար։ Աղէտի առաջին նշանը տրուեցաւ 63ին պատահած երկրաշարժով։ Քաղաքին կարևոր չէնքերէն չատերը, որոնց մէջ կը գտնուէին արդարութեան տաճարանքը, պետնազարդ Յորումը, երկու թատրոններ, մի քանի տաճարներ, և բազմաթիւ տուներ, կործանեցան, բնակիչները ահուդողի մէջ իրենց արժէքաւոր իրեղէնները առած ուրիշ քաղաքներ ապաստանեցան։

(Շարունակելի) Մ. Գ.

ԿԱՐՄՐԻ ԳԻՒՂը

Կարմրի Խարբերդ քաղաքին հարաւային կողմը 4 ժամ հեռու 190 տուներէ բաղկացեալ գեղեցիկ գիւղով և գուարճալի օդով դիւղ մ'է, 50 տունը Լուս., 22 տունը Բողազ., իսկ մնացեալը Թուրք։ Թուրքերը ունին մզկիթ մը և գպրոց մը որ տարուան մէջ միայն քանի մը ամիս բաց կ'ըլլայ։ Գիւղիս ընդհանուր արհեստն է երկրագործութիւնն։ Թուրքերը մեծաւ մասամբ երկրագործ են։

Լուսաները եկեղեցի մը ունին լուսաւորիա, ուր չիմ և ճարտասան քահանայով մը և գպրոց մը Բալուցի ուսուցիչով։ Երկաւոր աշակերտաց թիւը կը հասնի 45ի։ Գպրոցը տարուան մէջ միայն 7 ամիս բաց կ'ըլլայ և առ առաւելն 8 ամիս։ Լուս. քահանան և ժողովուրդը, որոշ ղգալով թէ Բողոքականները իրենց հոգևոր և կրթական գործին մէջ հոգւով և եռանդով կ'ընթանան, բարի նախանձով մրցման կ'սկսին։

Բողոքականները ունին ժողովարան մը, գպրոց մը և երիցատուն մը, վերջինը լաւ կահաւորուած և ընդարձակ։ Այս չէնքերը ժողովուրդը չնաած է քրանաթոր աշխատութեամբ։ Կիներն ալ մեծ բաժին մը ունեցած են առնոց մէջ։ Աստղի ծախսը մաս մը իրենք և մաս մը միսիոնարները հոգացած են։ Ուսուցիչը չաբաթուան բոլոր աղօթաժողովներուն կ'առաջնորդէ և Խարբերդի Աստուածաբանական աշակերտներէն է և Պր. Մ. Տ. Յովհաննէսեանն, բնիկ Վանեցի, ամէն կիրակի կու գայ կը քարոզէ։ Գպրոցի երկաւոր աշակերտաց թիւը կը հասնի 27ի և քոյրերէն ոմանք օրուան մէջ գպրոց կ'այցելեն Աւետարանի, նամակագրութեան և Անգղիերէնի դասեր առնելու համար։ Տարեկան հոգևոր և կրթական ծախքերնին կարելի է 30 ոսկիի կը հասնի։ Աւոր կէսը Խարբերդի միսիոնարութիւնը կը վճարէ, մաս մըն ալ ժողովուրդը իր առատնորդով կը հոգայ։ Տեղւոյս Բողոք. ժողովուրդը հոգևոր ջերմեռանդութեան, հիւրընկալութեան և պատուասիրութեան մասին նշանաւոր է Խարբերդու գաշտին մէջ։ Ամէն իրիկուն ժամը 11ին ժողովարանին զանգակը կը հնչուի և ամէն ոք առօրեայ գործը ձգելով ուրախութեամբ ժողովարան կ'չտապէ։ Եւ դրեթէ ամէն իրիկուն ալ ժամը 1ին երիցատան մէջ կը հաւաքուին երդի համար։ Այս ժողովին մէջ քոյրերն ալ չերմեռանդ հոգիով կ'աղօթեն։

Կարմրցիք մեծաւ մասամբ բարուք և պզտկիկ յատկութիւններով օժտուած են ըսեմ, չեմ սխալիր։ Այդ և կին խիստ աչխատասէր, հոգևոր գործի մէջ խիստ նախանձաւոր, մաքրասէր, ուսումնասէր և զուարթագէմ են։ Այդերուս չատ արհեստով հիւանդ են և այս ցաւերս եղանակին մէջ, երբ հիւանդներու համար չատ գործ չըլլար մատուցանել դիւղերուս մէջ, ահէ բան կը հնարեն և կը չխնեն զանազան աղուոր բաներ, կիներն ալ բամպակէ թել կը մանեն։ Ես անոնց եմ ուրիշ չատ գիւղեր, ուր մարդիկ կ'սարսափեն թէ «ձմեռ է, ցաւերս կին գործ չենք ունենար։» Թող հաճին այնպիսիներ Կարմրցիներուն քով գալ և աչխատութեան գործ հնարել։

Կարմրցիք 7 ժամ քունն կը քնանան ընդհանրապէս և սովոր են կանուխ գործի երթալ ու կանուխ եղելէ։ Սբ. Գրոց ընթերցմամբ, երգով ու աղօթքով գործի կ'սկսին։ Գործերնին կը լրացնեն, գիւղը, դիւիչ ձեռք կ'առնեն և ապա աղօթաժողովի կ'երթան։ Ի մի քան տասնոյ դասարկ ժամ մը անցնե-

լու ժիր և անգուլ կ'ղեկավարէին յարմար և օգտակար գործով։ Անչուշտ երբեմն բացառութիւններ կ'ըլլան։ Կարմրի գիւղը չատ մը գիւղերու աղուոր օրինակ մ'է հոգևոր կեանքի, աշխատասիրութեան, մաքրութեան և հիւրընկալութեան մէջ։

Խարբերդ, Փետր. 14 վ. Ն. ՊՕՊՄԱՆԵԱՆ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Դեկ. 17/30ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 5ին մեր ժողովասրահը առաւելապէս ուսեալ լեցուեցաւ ուրախ ունկնդիրներով և չատեր ալ ոտքի վրայ մնացին։ Երբ որ խումբն իր տեղն գրաւած էր երգչախումբ վրայ բազմած էին ժողովրդեանս ի դիմաց ամենահին և երկար ժամանակ պաշտօնեաներ վարող պատուաւոր մէկ անդամն Զհնուր էֆ. Ֆիլիզեան և անոր ՝ձիչտ քով ժողովրդեանս հրաւէրով երկու օր առաջ տեղս հասնող Տարսոնի և Մարաշի գպրոցաց մէջ աշակերտող և չատ տեղեր պաշտօն վարող Պատ. Մինաս Սալաթեան, որոյ ընդունելութեան հանդէսն էր այս։

Հանդէսն կը բացուի փառաբանութեան երգով որ յոտնկայս երգուեցաւ ժողովուրդէն։ Ապա տեղւոյս միսիոնարն Տր. Քրոֆորտ Անդրիերէն կարդայ Սաղմոս մը ու աղօթեց։ Ժողովուրդն մեծ խնդութեամբ կրկին երգեց Տաճկերէն լեզուով փառաբանութեան երգ մը ու ապա երգիչ խումբէն երգուեցաւ «Պիտի երգեմ սէրն իմ Փրկչին» երգն։

Յօդուածագիրս իր ճառն կարդալէ առաջ բեմէն կարդայ Աւետարանէն քանի մը համար և աղօթեց հակիրճ ու երգիչ խումբին «Երուսաղէմ տուն փառաւոր» հին և երկար եղանակով երգն երգելէ յետոյ կրկին բեմ ելաւ ու կարդաց ճառը։

Երգիչ խումբին մէկ երգէն վերջ Տր. Քրոֆորտ Անդրիերէնով հակիրճ կերգով Աւետարանականաց ունեցած գործն և աղգեցութիւնն բացատրեց և վար իջնելով Պատ. Մ. Սալաթեանի ձեռքը բռնեց ու քարոզչի մը պարտականութեանց վրայ խօսեցաւ։ Ապա ժողովրդեանս կողմէ Ֆիլիզեան Զհնուր էֆ. քանի մը լեցուն բառերով բարի գալուստ մաղթեց և ժողովրդեան ղդացած խնդութիւնն յայտնեց։

Երբ միսիոնարին առաջնորդութեամբ Պատ. Սալաթեան բեմ կ'ելլէր, երգիչ խումբն ըստ սովորութեան յոտնկայս երգեց խիստ գեղեցիկ և յարիչ երգ մը՝ կազդուրելով և պարտաւորելով մաքրին քարոզչին խօսքերուն։ Նախ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Կայսեր արեգչատութեան համար, նաև չնորհակալութիւններ յայտնեց և մանաւանդ երգիչ խումբին որ իրօք մեծ փայ մը առաւ հանդէսին։ Ապա անցնելով նիւթին՝ պերճ լեզուով մը և մանրամասն Տաճկերէնով մը բացատրեց թէ կեանքը ճամբայ մ'է ու մենք ճամբորդներ։ Այսպէս վերջացուց խօսքերն որք կը լսուէին ու աղօթեց։ «Եա Յիսուս, ճանը սէվիլէն» երգուեցաւ նոր եղանակով ու միսիոնարի վերջին օրհնութեան աղօթքով ու փառաբանութեան ուրիշ երգով մը ժողովը վերջացաւ։

Տրապիզոն վ. Ս. Ն.

ՊԱՏ. ՍԻՄՈՆ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ ՅԱՐԳԵԼ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ

Աւետաբերի Յրդ թիւին մէջ հրատարակուած Պատ. Սիմոն Դաւիթեանի կենսագրութիւնն։ Այս առթիւ նպատակ չունիմ անոր արժանիքը մասին գովեստներ դրել, իւր պարզուկ և խոնարհ կեանքն ամէն գովեստ կը պարունակէ իւր մէջ, և իրեն բոլոր ծանօթ եղողներն իրաւամբ ինձ պիտի ձայնակցին թէ Պատ. Սիմոն Դաւիթեան Իսրայէլացի մ'էր, որուն մէջ նենգութիւն չկար։

Աստուածային կարգադրութեամբ, Պատ. Սիմոն հայրիկը, մեր մէջ ժամանակ մը աշխատեցաւ իբր ժիր մշակ և դիտակից իւր պաշտօնին, և ապա մատուցած ծառայութիւններն անմոռանալի են մեր ժողովրդին իւրաքանչիւր անհատին սրտին մէջ։ Անոր մարմինը, որ թաղուած է մեր գերեզմանատան մէջ, տակաւին կը քարոզէ մեզ լռիկ ինչիկ։

Տարակոյս չունիմ թէ ամէն անունք որ վայելած են Պատ. Սիմոն հայրիկին հոգեսպարար քարոզներն և հայրական խրատներն՝ պիտի վարձքին յայտնել իրենց երախտագիտութիւնն և համակրութիւնն, օժանդակելու անոր հոգսակոյտին վրայ չիբիմ մը կանգնելու համար։

Սրդ խոնարհաբար հրաւէր կը կարգամ Պատ. Սիմոնի համակիր և երախտապէտ անձանց, որ բարեհաճին մեզ ղրկել, Աւետաբերի խմբագրութեան միջոցաւ, իրենց գրամական նուէրներն, որպէս զի ձեռնարկենք չիբիմ մը կանգնել անոր հոգսակոյտին վրայ, անմոռաց պահելու համար իւր յիշատակն։

Այս նպատակին համար կը խոստանամ տալ երկու հարիւր դահ. վաստհայնելով միանգամայն թէ տեղւոյս եղբայրութիւնն սոյն գումարը պիտի բարձրացնէ հինգ հարիւր դահ.ի։ Կը յուսամ թէ չատեր պիտի փութան պատասխանել մեր հրաւէրին, և վերջիչեալ գումարն հազար հինգ հարիւրի հասցընելով հանգուցեալ հայրիկին գերեզմանը վայելուչ չիբիմով մը պիտի զարդարուի։

Իզմիր ՅՈՎՀ. Մ. ՄՈՄՃԵԱՆ

ԵՆԻՃԷԼԷ

Մեծ զարմանքով կարդացինք Մանչսթրի Էֆէեսըլ 1,732 թիւին եւ ձեռքէ ի Շաբբէյէլ մէջ սա ծանուցումը թէ Պրուսա-Ենիճէլի Բողոքնեռէն մօտ 15 հոգի Հայ եկեղեցիի ծոյը վերադարձած են։ Ծանուցումը առուգութիւնէ բղոորովին զուրկ չէ, քանի որ Բողոք. եկեղեցին 5-6 տարուան ընթացքին 6-7 թափփուք ունեցած է։ Սակայն քանի որ ծանուցումէն այնպէս հասկցուեցաւ թէ այս զարձը մօտ օրերս, մանաւոր պատահայի մը տակ եւ միանգամայն եղած է, կը յայտարարենք թէ տա-ըլներ առաջ, իրարմէ բղոորովին տարբեր պատ-ճառներով, նաեւ երկար ընդմիջումով, 6-7 հոգի դարձած են առանձին առանձին։ Հետեւաբար սխալ ու չափազանցեալ է այդ ծանուցումը։

Բուն եղելութիւնը ուրիէ թերագրուած կը թուի յարդ. յօդուածագիրը՝ հետեւեալն է. Բողոք. երի-տասարդ մը, երկու տարիէ ի վեր Լուս. աղջկան մը նշանուած էր՝ Բողոք. եկեղեցին պատկանելու որոշ պայմանաւ։ Հարսնիքին խիստ մօտ տանը, երբ տղուն կողմը իր պատրաստութիւնները ըրած կամ ընելու վրայ էր, աղջկան կողմը հակառակ իր խոստման առաջարկեց որ պսակը Լուս. եկեղեցին տրուի։ Հակառակ պարագային աղջիկը չեն տար։ Վերջապէս երիտասարդը, ինչպէս լսենք կ'ըսէ, խորհելով թէ տակէ առաջ երկու աղջկան նշանուած ու ետ կեցած էր, մի գուցէ նորէն ետ մնայ ու դիւղին բերանն իյնայ՝ կը հաւանի ճարահատ։ (Հոս որոշ կ'երեւի թէ ո՛ր կողմը աւելի զոհա-պարտելի է։)

Հարսնիքը կ'սկսի։ Պսակի առաւօտուն հարսն ու փեսան եկեղեցի կը տարուին ու անկէ կը վե-րադարձուին չուկայի ճամբով եւ ոչ սովորական ճամբով։ Թափօրին առջեւէն կ'երթային երգասաց տիրացուներ ու վարժապետներ ընկերակցութեամբ դիւղիս ուսուցչէց Տ. Յակոբ Հօր, եւ ամէնէն ալ առաջ դինով մը ձեռքը թուղթի մը կատրով, զոր վեր բարձրացուցած կը պոռար արձարտներուն առջեւ, «Կորսուած ոչխա՞ր մը գտանք։» Գիւղին Թաղ. Խորհրդոյ նորահաս տեղեկապետ Օննիկ էֆ. Թէրզեան կ'ըսէ թէ «Երբ հարսնեւորները սովորա-կան ճամբէն չեղոզով չուկայէն առաջնորդուեցան, անվայել ըլլալն զգալով բարեհուեցայ ու արճարան մտայ։»

Յուսարհաւար կը խնդրեմ Պր. յօդուածագրէն որ դիւղիս Հայ եւ Բողոք. եկեղեցիներու սէրն ու խաղաղութիւնը ապահովող լուրերը ծանուցանէ, ինչ որ Քրիստոնէական պարտքերնիս է։ Թող հանճ միշտ նկատել սա էական կէտը թէ ծանուցումը ինք առանձինն կը պատրաստէ իր անհեակին ան-կիւնը, բայց հաղարաւորներ կը կարդան։

Ենիճէ, 25 Փետր. Ե. Ո.

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ՖԱՐԳԻՆԻ ԵԻ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ

Անցեալ Օգոս. 1է մինչեւ Փետր. 1, 1907 Ոսկեղբ.

			Դ.հ.
1906			
Օգոս. 1	Մարսուանի եկեղեցի (Ապրիլ 18ին ղրկուած)		250
	14	Բէմախ եկեղեցի (Երզրումի Դաշտ)	200
Սեպ. 21	Խարբերդ, աղջկանց վարժարան		
		Բ. Ջ. Ը.	235
		Էկինի ժողովուրդ (յատկացեալ)	381
		Երզրումի եկեղեցի	50
Հոկ.	»	»	100
1907			
Յունվ. 10	Խարբերդ, Արեւել. Եկեղեցի		219
	11	Գարապաչի ժողովուրդ	92
	18	Սըվազ, Մր. և Միսխա Փէրի	100
	30	Մարաշի եկեղեցի	275
Խարբերդ, Փետր 2			ՁՈՐՁ Փ. ՆԷՓ

ՍԷՕԼԷՕԶԷ

Իբր մէկուկէս տարիէ ի վեր Վեր. Յ. Յիլհանի առաջնորդութեամբ հոգեւոր բարիքներ վայելել սկսած էինք։ Դժբախտաբար մեր ժողովատեղին այրեցաւ, ձմրան տասակ ցուրտէն ձիմենիները խանձուեցան և մենք նեմիական անկարողութեան մը մատնուեցանք, որով կ'ստիպուինք ակամայ և առանց դժուարութեան բաժնուիլ մեր հոգեւոր առաջ-նորդէն Ապրիլ 1ին (Հ. Տ.), եթէ Տէրը կամի։ Նաև Օր. Աղաւնի Յիլհան որ 4-5 տարիէ ի վեր մեր տղայոց դաստիարակը և ուսուցիչն է իր անխոնջ և անխոնջ աշխատութեամբ, չատ պիտի ցաւինք, եթէ իր ծնողաց հետ մեզմէ հեռանայ։ Կ'աղօթենք որ ամենազօրին Աստուած առաջնորդէ մեր անհո-վիւ եկեղեցիին և մեր անզգայուն հովիւին։

Ի դիմաց եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան

Փետր. 24/9 Մարտ Ս. Ջ. ԵՐԱՄԵԱՆ Քաթիպ-ղար

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ԴՊՐՈՑԻ ԳՐԱՏՈՒՆՆԵՐ

Հրատարակչական Յանձնաժողովը կը փափաքի կիրակնօրեայ Դպրոցներու առաջարկել կիրակնօր-եայ Դպրոցի յատուկ պրատուններ հատատելու ծրագիր մը։ Մեր պրացուցակը Հայերէն 20, նոյն-քան ալ Թուրքերէն հատոր կը պարունակէ այս-պիսի պրատան մը կոչնդրը կազմելու յարմար։ Այդ դիրքերուն վրայ ուրիշներ ալ կրնան աւելցուիլ երբ հրատարակուին։ Այս ցանկին մէջ նշանակ-ուած դիրք մը, այն է՝ վերջինը, դեռ չէ հրատա-րակուած, բայց թղթատարով սխալ ղրկուիլ մեր

առաջարկն ընդունողներուն։ Այս դիրքերուն Հայերէն հաւաքածոյին համագումար արժողութիւնն է $86\frac{1}{2}$ դահ., Թուրքերէն հաւաքածոյինը $83\frac{1}{2}$։ Հայերէն կամ Թուրքերէն քահանատոր այս հաւաքածոյն ուզողներուն պիտի ղրկենք դիրքերը, երբ 60 դահ. ընդունինք։ Ուրիշ վճարք չկայ և առաքման ծախքը մեր վրայ է։ Պիտի ղրկենք նաև Նոր Կտակարանի Հայերէն եռահատոր մեկնութիւնը։ Կիրակնօրեայ Դպրոցի համար, երբ 20 դահ. ընդունինք յատկուածաբար։ Այս առաջարկը Կիրակնօրեայ Դպրոցներուն համար է միայն և ոչ անհատներուն, և պիտի տևէ վեց ամիս միայն։ Կը յուսանք թէ առնուազն 100 Կիրակնօրեայ Դպրոց պիտի փութան օգտուիլ այս առիթէն։ Մեր խորին փափաքն է լաւ դիրքեր կարդալու սէրը և սովորութիւնը զօրացնել ազգայոյց և վեռատեսներու մէջ։ Շատ ուրախ պիտի ըլլայինք երբ կարենայինք 20ի տեղ 50 դիրք առաջարկել Կիրակնօրեայ Դպրոցի յարմար։ Կիրակնօրեայ ընդարձակ դպրոցներ պիտի ուզեն անտարակոյս երկու կամ աւելի հաւաքածոյ ապսպրել։

Ահաւասիկ առաջարկուած Հայերէն դիրքերը. (Թ. 619) Ներածութիւն Ս. Գրոց, (620) Բ. Գրոց, (628) Բառարան Սբ. Գրոց, (656) Քիւրեղի Եկեր, (674) Յովսեփեայ Պատմութիւնը, (688) Ճէպիպայի Առաջին Աղօթքը, (693) Բրիսթիի Հին Նուագարանը, (694) Աստուածան Ջանգակիներ, (695) Բարձիկներ, (705) Թիի Լէվիս, (709) Ս. Բեռնարդոս, (710) Կեանք եւ Կենցաղ, (712) Բրիստոսի Կենսական Նկարագիրը, (714) Մէյրի Լայըն, (715) Ճանուն Նորա, (718) Բրիստոսի Կեանքը, (720) Յիսուս Բրիստոսի Վարքը, (—) Տիտոս, Նաչին Մէկ Ընկերը, (—) Չինացի Երէց Հչիի Կենսագրութիւնը, (—) Դոհարներ Մանուկներու Համար։

ԱՆՀՈՒՆԻԴ ԱՌՁԵԼ

Անհունդիդ առջև հիւղէ մ'անծանօթ,
Պիրկ սարսուռներով սրտիս խոցոտուած,
Երբ դիտեմ Բոլորն ու քոյն արհաւրոտ,
Միաքըս կ'իյնաս Դուն, Սարսափի Աստուած։

Կանգնած Տաճարիդ սեմերուն վըրայ
Երբ դիտեմ Քանան պիշ պիշ հըմայուած,
Ուր դուխիդ ցոլքը յար կը սարսըռայ,
Կ'օրհնեմ Քեզ, կ'օրհնեմ, Բարութեան Աստուած։

Բայց երբ կը դիտեմ Խաչն ու Golgotha,
Ջոր յանձն առիր Դուն սէրէդ ազդուած,
Կը նըւիրեմ Քեզ սիրտս իրրև խորան,
Ու կը սիրեմ Քեզ, Սէրերու Աստուած։

Ց. Ս. ԱԽԱԳԵԱՆ

Մեղք դիւրաւ ծնունդ կ'առնէ։ Վեր. Գարա Գրիգոր Յարութիւնեան, Նախագահ Բիւզանդիոն Ընտիր։ Այս դիրքը, Անհունդ կեանք մը, կենսագրութիւնն է Վեր. Գարա Գրիգոր Յարութիւնեանի, որ չիտուն սարիէ ի վեր Թուրքիոյ Բողոք. Ճեմարանին հովիւն է։ Աշխատասիրուած է կենսագրեալին որդի Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեանէ և ճաշակով տպագրուած Յ. Մատթէոսեան տպարանին մէջ։ Ունի 149 երես և 9 պատկեր։ Հասոյթը աւետարանչութեան համար հանգանակուող «Գարա Գրիգոր» անունով դրամագլխին յատկացուած է, այնպէս որ դիրքը գնողներ ուշադրաւ ոճի մը կենսագրութիւնը կարդացած պիտի ըլլան և միանգամայն տեղային աւետարանչութեան գործին նպաստած։ Գինն է 5 դահ., այսինքն մէկ քառորդ մէճիտիէ, Ամերիկայի մէջ 25 սէնթ։ Գնել ուզողներ կրնան դիմել աշխատասիրողին, Պայազըտ Հասուս, կ. պոլիս, և գրասենեակ Յովհ. Էֆ. Լեոնեանի, Ամերթալ։

Վաղը ժամը 9ին (Ը. Թ.) Անգլիական Մր. Տըթըն Հին Կտակարանի «Ժողովքի Խորան»ին վրայ պիտի խօսի Պայազըտ Հասուսի մատրան մէջ։ Իր գալ ունի այդ վրանին վերջապէս մէկ օրինակը, զոր պիտի ցուցնէ բացատրելով անոր մասերը և մասերուն նշանակութիւնը։ Ուզողները Թուրքերէնի պիտի թարգմանուի։ Փափաքողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։

Ճորճեան, Վարժապետեան և Քէպապեան ընտանիքները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր այն համակիր բարեկամներուն որոնք Տիկին ՍՐԲՈՒՀԻ ՃՈՐՃԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուելով, կամ գրով, իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին։

ՊԱՐՏԷԶԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Ամառնային ծաղկի վից ծրար հունտ — 6 դահ.։ Օգտակար բանջարեղէնի վից ծրար հունտ — 6 դահ.։ Թրաչուչանի (կլաչէօլ) 2, քրոզի եղէգի 2, վերմանիկ հերիկի կամ չուչանի (իրիս տ'Ալմանը) 2, տալիա քաքթուսի 1, պարկի (անեմոն) 3 և հրանունկի (րընունքիւլ) 2, ընդ ամենայն 12 տեսակ կամ տոհմ — 6 դահ. նամակատրոշմով։ Հասցէ. Établissement Horticole de Thérapia, Constantinople. 21—26

Ե. Քրիստ. Ընկերակցութեան ազօթքի ժողով, ժամ $8\frac{1}{2}$ (Ը. Թ.) ի Բէնթ, Գումգափու։ Իւսկիւտար, ժամ $8\frac{1}{2}$։ Նիւթ Ա. Թագ. ԺԵ. 22։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Անցեալ ուրբաթ Սելամլըկի արաբողուքթինէն եւս Պարսից դեսպանը և Ամերիկեան դեսպանը պատիւ ունեցան Վեհ. Սուլթանի ներկայանալ ոչ-պաշտօնապէս։ — Նոյն օր հիմնարկեքը կատարուեցաւ ժամացոյցի այն աշտարակին, որ Համիտիյէ հիւանդանոցի պարտէզին մէջ պիտի կառուցուի Կայս. հրամանով։ Աշտարակը և յարակից չէնքերը 150 քառ. մեթր տեղ պիտի գրաւեն։ Աշտարակին բարձրութիւնը պիտի ըլլայ 20 մեթր, երկու կողմերը պիտի գանուին մէյմէկ խոշոր ժամացոյց, մէւս կողմերը ծանրաչափ մը և ջերմաչափ մը ամառան օրերը ցոյց տուղ տախտակներով, իսկ գագաթը չանթարգել մը և հողմացոյց մը։ Շինութեան համար պիտի գործածուին մարմարիոն և ուրիշ տեսակ քարեր։ — Թագսիմ մինչև Բնաղբաղճէ հանրակառք բանեցնելու արտօնութիւն իշխրուած է։ — Անցեալ չաբթու նիւմարատան տրիպունալին առիթով բոլոր պաշտօնարաններու տոմարները փակուեցան և նորը բացուեցան։ Վիճակագրութեան մը համաձայն Ներքին գործերու նախարարութիւնը 53,007 պաշտօնեաներ ընդունած է լսացող տարուան մէջ, 77ը կայս. պալատան առաջին քարտուղարութենէն, 3,447ը Մեծ Եպարքոսութենէն, 16,179ը կեդր. պաշտօնարաններէն, 10,735ը գաւառներէ, եւն.։ — Թղթատարական էջքի պիւանը իր կազմութեան Թուականէն (1318 Նոյ.) մինչև յաջորդ Փետր. վերջը 111,582 ոսկիի գործառնութիւն կատարած է, 1319ին 528, 899, 1320ին 563,344, 1321ին 626,411 և 1322ին 754,555։ — Վիճակագրութեան մը համաձայն 1905ին 122 հրդեհ պատահած է Կ. պոլսոյ մէջ, 1906ին 119։ Ապահովագրական ընկերութիւններու վնասն ալ եղած է 2,350,000 և 1,900,000 ֆրանք։ 1905ին այրած են 626 փայտաչէն և 78 քարուկիր չէնք, 1906ին 198 փայտաչէն և 54 քարուկիր չէնք։ — Կայս. հրամանով պատրիարքութեան մը համաձայն 1905ին 122 հրդեհ պատահած է Կ. պոլսոյ մէջ, 1906ին 119։ Ապահովագրական ընկերութիւններու վնասն ալ եղած է 2,350,000 և 1,900,000 ֆրանք։ 1905ին այրած են 626 փայտաչէն և 78 քարուկիր չէնք, 1906ին 198 փայտաչէն և 54 քարուկիր չէնք։ — Կայս. հրամանով պատրիարքութեան մը համաձայն Պէյլէրպէյլիի վնասուրական թաղուբ հիւանդանոցը դպրոցի վերածել և Սուլթանիյէ վարժարանի աշակերտները հոն փոխադրել, մարմնամարզի գործիքներն ալ ղրկել և պարտէզին մէջ յարմար վայր մը հատատուել։ — Նորփոքի գուքսը և դքսուհին մայրաքաղաքս եկան և Անգղիական դեսպանին հիւրը եղան։

Նահանգներ. Բ. Դռնէն Էնկլիւրիւլի կուսակալութեան հետպրտած է Էնկլիւրիւլ քաղաքին ու երկաթուղիի կայարանին մէջև գանուած ճանիճները մաքրել տալ և փոխադրութիւնները դժուարացնող ու օդը ապականող այդ պատճառը մէյտեղէն վերցնել։ — Կայս. հրամանի մը համաձայն Լաթաքիոյ նաւահանգիստը պիտի մաքրուի և անոր առջև քարի ու ծովախոչով պիտի չէնուի։ — Սամսոնէ կը ղրուի թէ անցեալ չաբթու Մարսիլիոյ ճամբով հազար մետուկ հասկիւթ ղրկուած է Լմոտոն։ — Գաւառային իշխանութիւններու հրահանգ ղրկուեցաւ տեղեկագրել թէ ա՛ր չգանուիր պատուաստի պաշտօնեայ, վասն զի կ՛ուզուի այդպիսի տեղեր յատուկ պաշտօնեայ ղրկել ծաղկախոչի տարածման տեղի չտալու համար։ — Մալաթիոյ պատուակին Արաւարի գիւղին մէջ գեղեցիկ չորս քար եւևան հանուած է բարձրաքանակ արձանագրութիւններ կրող, և լուսանկարները կրթական նախարարութեան ղրկուած են։ — Ներքին գործերու նախարարութիւնը Թղթատարական և հեռագրական վերատեսչութեան պատուիրած է վերահաստատել Դամասկոսի ուղղի սուբհանպակը։ — Զեմնհաս իշխանութիւնը, որուն հարցուած էր թէ «մանղիֆաթ»ի և լուսաւորութեան դիզուած աւերքերը պէ՞տք է պարտաւորիչ կերպով գանձել «ֆէրաղ»ի և «ինթիզալ»ի, չէնութիւններու և նորոգութիւններու առիթներով, պատասխանեց թէ այդպիսի առիթներով կալուածատուքերու դիզուած մասերը միայն պէտք է գանձել և թէ այս որոշումը գործադրելի է գաւառներու համար ալ։

Այլայլ. Թէ՛ Թուրքիոյ մէջ պատրաստուած և թէ՛ արտասահմանէ ներսուած ալբոմներու մէջ այսուհետև նամբի իւղ պիտի խառնուի հարիւրին 1 համեմատութեամբ, որպէս զի խմուելու անյարմար ըլլան։ Այսպէս պատուիրած է մաքսային իշխանութիւններուն։ — Զեմնհաս իշխանութիւնը ծանոյց թէ համամները, պատրիարքարանները և աւերքի քարատաշները պարտին բան կանոնի քննել «ֆէրաղ»ի և «ինթիզալ»ի արտօնագիր խրնդրող կալուածատէրերու Օսմանիյէ թէզքէրէ սիները և, եթէ վիմագծութեան, արձանագրութեան և այլ սխալներ նչմարին, արտօնագիր չտալ մինչև որ այդ սխալները չարտարուին։ — Զերբախտման հրամանագիր արուած է իբրև յեղափոխական ամբաստանուած Մկրտիչ Աբրահամեանի, Մարտիրոս Մանուկեանի, Անդրանիկի, Սիմոնի, Վարդանի, Արշակի, Ազաթոնի, Սեդրակի և Պէրպէրեանի դէմ։ — Մեծ Եպարքոսը և Արտաքին գործերու նախարարը Ֆրանսական դեսպանին յանձնարարեցին յայտնեցնել ինձ զրահատարին ազէտին համար։ — Պարսիկ զեղան Միրզա Բիզա Խան Լահէլ Խազազութեան Դեսպանախորհրդին առաջին պատուիրակ կարգուեցաւ իր կատարութեան կողմէ։ — Երբ վիճաբանական ազատագրման առիթով նիզամակայ պզտանքներու համար մանկավարժ կողմէ տրուած

իմուխլասլեր կամ վկայադիր ցուցուի, ապրանքները ձրիապէս պիտի անցուին։ — Մաքսային վերատեսչութեան 1322ի ընդհանուր հասոյթը նախորդ տարուանէն 326,611 ոսկի աւելի եղած է։ — Պետական գանձուն հետ անհատներու պահանջներուն և պարտքերուն հաշուակցութիւնը, առանց տարին ի նկատ առնելու, միայն մայրաքաղաքի կալուածներու համար է։ Թաւառները պիտի չօգտուին այս որոշումին։ — Ցարդի այն վաճառականները, որոնք չրջիկ չեն, այլ յատուկ մթերատեղ ունին ուր մարդ կը պահեն յարդ վաճառելու համար, տարեկան 120 դահ. պիտի վճարեն թէզքերէի համար։ — Վիճակագրութիւան մը համաձայն Գոստալայի նահանգին մէջ 229 մզկիթ, 72 դպրոց, 25 մէտրէսէ և 47 թէքքէ նորոգման կը կարօտին։ — Ուր որ պէտք է՝ ծանուցուեցաւ արդէն ծանուցուածէն դատ դրամ չտալ մարդահամարի թուղթերու համար, վճարուածներուն համար ալ կատարելի ձևակերպութիւնները փութով աւարտել տալ եթէ արդէն աւարտած չեն, և կամ սխալ գրուած Օսմանիկէ թէզքերէսիները փոխելով նորը տալ առանց ոևէ վոխարինութեան։ — Սուէզի ջրանցի ընկերութիւնը, նաւերու անցապինը զեղչելու առաջարկին առիթով, յայտարարեց թէ երեք տարիէ ի վեր հարիւրին 14 զեղչած է արդէն և թէ, եթէ նոր զեղչ ընէ, հասոյթը կրնայ անբաւական ըլլալ ջրանցը խորունկցնելու և լայնցնելու երեսին ծախքերուն։ — Գերմանիոյ Արտաքին գործերու նախարար Հէր Զիրսքիի և Պատերազմական նախարար Զօր. Ֆոնհայմի առաջին կարգի Օսմանիկէ պատուանշան չնորհուեցաւ։

Բազէտ. Խոշ. Մանչուհի մէջ հրատարակուեցաւ թէ Բիւթ. հոգ. Միութեան Դպրց. Ժողովը, որ անցեալ չաբթու դումարեցաւ մայրաքաղաքիս մէջ, հետևեալ որոշումները առած է. 1. Մայիս 15/28ին տարեկան ժողովը գումարել մայրաքաղաքիս մէջ, 2. Ժողովին յանձնարարել որ Ազգապետարանի դրամական կացութիւնը քարոզելու նպատակով յանձնաժողով մը կազմէ, որու մէջ եղցուկն. ուրիշ միութիւններ ալ պատուիրակ ուղեւորեան, 3. Ժողովին յաւելուածոյ նախագիծին մէջ հովիւ ձեւնադրել պիտ. Ստեփան Զօրիկեան։ — Մայրաքաղաքիս «Բարեկամաց» (Քուէյքըր) միսիոնարութիւնը արտօնուեցաւ նախակրթարան մը բանալ Մուսալլա թաղին այն չէնքին մէջ, ուր առաջ Աչակերտները կ'ընդունէին։ — Բարեսէր անձնաւորութիւն մը մայրաքաղաքէս 108 դահ. դրկած է Մարտուանի դաւառին աւերատարանչական ընկերութեան և 30 դահ. ի նպաստ Դուլուրի եկեղեցին չինութեան։ — Փայտի կողմերը Իզմիրլիի մէջ, կ'ըսեն Հայ թերթերը, քանի մը Բողոքականներ Հայ Եկեղեցին վերադարձած են։ Տեղեկութիւն չունինք թէ ինչ հիմ ունի այս։ Ենիճէի լուրին նկատմամբ ուս այս թիւով հրատարակուած նամակը։ Հաւանական է որ Իզմիրլիի խնդիրն ալ Ենիճէինին նման ըլլայ, սա տարբերութեամբ որ այս անգամ կ'ուզեցուի թէ վերադարձողներէն մին, երբ Բողոքական էր, օղի չէր խմեր, բայց Հայ Եկեղեցին յարկէն ի վեր սկսած է իր սան մէջ տակաւին օղի պահել։

Հայ Լուս. Խոշ. Տ. Գէորգ Արքեպիսկ. Երէցեանի տեղ, որ Բուսմանիոյ Հայերուն հովիւ կարգուած էր և չէր ընդունած, Տ. Վահան Ծ. Վրդ. Ճակուեան որոշուեցաւ։ — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը այցելած է Զոգմիրլիմէն, Օճաղլը և Իզմիրլի գիւղերը։ — Զրոյց կը չրջի թէ Սղպ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը պիտի հրաժարի։ Անդամներէն ոմանք որ տասը տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարեն՝ կը վախնան, կ'ըսուի, այլևս թողուլ իրենց պաշտօնը։ — Սատանայի մէջ կաթոլիկութենէ Հայ եկեղեցի վերադարձող Տ. Պետրոս Վրդ. Թուլումճեանի վեղարի օրհնութիւն տրուած է Փետր. 25/Մարտ 10ին։

Կաղզվէն Խոշ. Վենետիկի Ռափայէլեան Վարժարանին նախորդ տեսուչ Սարեան Վրդ., որ նոյն հաստատութեան մնաւուկէն բաւական դրամ առնելով Եգիպտոս վախած և ապա Հոմ գացած էր, անտի Վենետիկ վերադարձած է, և իր յանցանքը խոստովանելով հատուցած է իր առած դումարը և աղաչած է որ վերատին գործոյ ընդունուի, սակայն չէ ընդունուած։

Առևտրական հեռագրակ. Մարտ 16 (Ն. Տ.) Օ. Ո. 100

Ցորեն, Անատոլու ընտիր, քաշը 37-38 փր.։
Ալէւր, Օտեսա (Ա) 98-100 դահ., (Բ) 95-96 (Գ) 88-90։
Բամբակ, Ռուս. Պոլսոյ համար զոյդ Թիթեղ 28։
Շաքար, Թրիէսթէ, կենդանիները 87 դահ.։
Սոխ, 100 քաշը $5\frac{4}{10}$–6 ոսկի։
Բրինձ, Եգիպտեն., պարկը — 90 դահ., Անդղկն. 105–117, Րիզոն (Ա) $41\frac{1}{2}$ ֆր., (Բ) —։
Լոբիա, Սև Ծով, 100 քաշը, 140–160 դահ., նոյն մանր, 100–110, Սէլնիկ. 205–210։
Սիսեռ, Պալըքէսիր (Ա) քաշը 62–65 փր., (Բ) 52–54, Անատոլու 48–50։
Թէֆթիկ, Էնկիւրի-Եոզղատ քաշը $18\frac{1}{2}$–$19\frac{1}{2}$ դահ.։
Բոլբտ, Անատոլու ղըրմըզ, քաշը $7\frac{3}{4}$–8 դահ.։
Բամբակ, Սատանա, քաշը $6\frac{1}{4}$ դահ.։
Ալէուր, Պալըքէսիր-Գոբահիսար 145–147։

Դրամական. Մարտ 8/21

Օսմ. Մէճիտիէ	Օ. Ո. 102 06	Ռուբ. Երկթղ. ֆր.	150 37
Մէճիտիէ	107 38	Նաբոլէոն	87 10
Ն. Օսմանլը	100 20	Դրխմիկ	50
Մասր արծաթ	104 10	Անգղ. ոսկի	110 12
Ռուբլոյ զոյգ	90 30	Մանէթ	8 65

ԱՐՏԱՔԻՆ

Ճապոնա. Անցեալ չաբթու Ֆրանսայի մէջ խօսքի բռնարձակ նկատմամբ Ինճա պրահատորին մէջ տեղի ունեցած պայթումը։ Զրահատորը բաղկացած էր նոր նաւ էր, չմնացած ըլլալով 1898ին։ Ունէր այլեայլ մեծութիւնէ 56 հնդանօթ, ժամական 18 հանգոյց արագութիւն և 630 նաւաղ։ Նոր վերջերս ձեռնարկած էր Թուլոն և նորոգութեան պիտի ենթարկուէր, և այդ առիթով արձակուրդ տրուած էր նաւաղներէն ոմանց։ Պայթումը պատահեցաւ անցեալ երեքշաբթի կէսօրէն իբր կէս ժամ առաջ։ կեանքի կորուստը նախապէս ծանուցուածին չափ չատ չէ, նոյնպէս հետագային հետազօտութիւններուն համաձայն իբր 114։ Մեռելներուն մէջ կը գտնուի Ինճայի հրամանատար Սաիկաւա նաւապետը և Միջերկրականի նաւատորմիղին երկրորդ նաւատորժի սպայակոյտի պետ Վէրմիէ նաւապետը։ Ցայտնի է որ այս վերջինը աշխատած է փախչիլ արկածէն տեղը, բայց իր խուցին դուռը վերատակներով փակուած գտաւ և կենդանացոյց արկածին յաջորդող հրդեհէն։ Մոտակայ Մանսերոն ալ որու դրօշակիր նաւն էր արկածեալ նաւը, անոր մէջ կը գտնուէր, բայց ազատեցաւ՝ թէև վիրաւոր վիճակի մէջ։ Բազմաթիւ նաւաղներ ապային մը առնեսիսօսութեան կ'ունենդրէին արկածի պահուն։ Բայց նաւուն ուրիշ մէկ մասին մէջ գտնուելով յաջողեցան ազատիլ։ Սպայ մը պայթումէն օրն եղաւ և քարափին վրայ լնկաւ։ Հանգերձները լրիւ լրիւ եղան, իսկ դէմքը, մազերը և մօրուքը չարաչար այրեցան, բայց ինք ուրիշ վնաս մը չկրեց։ Ինճայի ապահովչին անզուակալ մը, որ արկածի պահուն չգիտնալին մէջ չէր, պայթման պատճառ կը համարի ելեկտրականութեան մեքենաներու սրահին յարակից մթերանոցին կարգ մը փամփուշտներուն ինքնաբերաբար բռնկումը։ Այս բռնկման ալ պատճառ կը համարի մթերանոցին չափազանց տաքութիւնը, և կ'ըսէ թէ պատասխանատուութիւնը նախ կը ծանրանայ նաւուն յատակաձևերը պատրաստողներուն վրայ, երկրորդ վինաբանի վարչութեան վրայ, որ վատօդը այնչափ ժամանակ թողուցած չէր այնքան տաք մթերանոցի մը մէջ։ Փարիզի էժ լրագիրը նոյն բացատրութիւնը կու տայ։ Կ'ըսէ թէ վատօդարանին բարեխառնութեան պատշաճ աստիճանն էր 35 (Հ.), բայց իրականապէս մինչև 50 և 55 (Հ.) կը բարձրանար։ Պայթման ժամանակ ալ նորոգման կը կատարէին օդափոխ գործիքները և փակուած էին։ Մոտակայ նախարար Մ. Թոմսան անմիջապէս Փարիզէ Թուլոն եկաւ և արկածեալ նաւը մտաւ, նաև հիւանդանոցները մէջ գտնուող 36 վիրաւորներն այցելեց։ Կ'ըսուի թէ ըսած է որ աղէտներու այս չարքը զայրացուցիչ է։ 1905է ի վեր երկու ընդմիջեալ և յանկնակ մը կորսուեցան, և նաւատորմին նաւերու մէջ չորս պայթում եղաւ։ Ինճա կորսուած է, բայց իր հնդանօթները կրնան ազատուիլ։ Ամէն օտար վնասատուներ և կառավարութիւնները խորին ցաւակցութիւն յայտնեցին Ֆրանսական կառավարութեան։ Նախագահ Ֆալիէռ, Մ. Քլէմանսօ և Պատերազմական նախարար Զօր. Փիքար Թուլոն եկան ներկայ գտնուիլ աղէտին զոհերուն յուղարկաւորութեան, որ չաբաթ տեղի ունեցաւ չատ վսեմ եղանակով։ Դագաղները հնդանօթի 16 կառքերով փոխադրուեցան և Նախագահը, Մոտակին նախարարը և Թուլոն և Մանսերոն ծովակալները ուղերձներ խօսեցան։ Փարիզի մէջ հանդանակութեան մը ձեռնարկուեցաւ զոհերու ընտանիքներուն ի նպաստ։ — Ելեմտական նախարար Մ. Քայոուի կողմէ ներկայացուած եկամտաւոր տուրքի ծրագրին դէմ լսուած բողոքներուն պատճառով եկեմտական օրէնսդրութեան յանձնաժողովը 8ի դէմ 11 քուէով մերժեց զայն։ — Մեծանամբաւ քիմիագէտ Մ. Պերթըլօ երկուշաբթի մեռաւ 79 տարեկան։ Կինը նոյն օր մեռած էր երկարատև հիւանդութենէ մը ետև։ Ամուսինը երբ անոր անկողնոյն մարմինը տեսաւ՝ նուաղում մը ունեցաւ և գրեթէ անմիջապէս մեռաւ։

Գերմանիա. Գերմանական Հարաւային Ափրիկէի նախկին կառավարիչ մը կ'ըսէ թէ ամբողջ պաղեստինայը չկրնար 200,000է աւելի Գերմանացի ապրեցնել և թէ ամէն պաղեստինական տունտուն 25,000 մարք (1,375 ոսկի) պրամադրելու ունենալու է։ Կ'ըսէ նաև թէ Գերմանիայէ պաղեստինցիներու 28,000ին 37 միայն Հարաւային Ափրիկէ կ'երթան։ Իր անձնական կարծիքն է թէ Գերմանիա աւելի մեծ օգուտ պիտի քաղէ առևտրական ողջ քաղաքականութենէ մը քան թէ տեսակ պաղեստինցի աշխարհակալութենէ։ Պաղեստինցի անօրէնը Բայխթակի ծանուցած է թէ Հարաւային Ափրիկէի վնասուրներուն գումարը մինչև Մեպ. 4,000է պիտի իջնայ, և սահմանին յանկնացածական 600 ոսկիական պիտի ըլլայ։ Գերմանական արժեթղթերու վնասը հնազանդ կատարեալ մտատանջութիւններու չափազանցութենէն, մասամբ ալ օտար դրամագլխի քաշուելէն, բայց մանաւանդ այն միջոցներուն անտառացնելէն, որոնց պիտի ենթարկուէր եթէ ազատական պէտքերը լեցնելու համար։

Մեծ Բրիտանիա. Թրանսվալի նոր վարչապետ Զօր. Պոթա Փրիտորիայի մէջ ատենախօսելով կարգ մը

յայտարարութիւններ ըրաւ, որոնք գոհունակութեամբ կարդացուեցան ամէն կարգի քաղաքացիներէ։ Ըսաւ թէ Պօէրները խորին երախտապարտութեամբ համակուած են, վասն զի Թագաւորը և Բրիտանական կառավարութիւնը պատմութեան մէջ նմանը չգտնուած եղբայրական վստահացան Թրանսվալի ժողովրդին և անոնց ուրոյն վարչութիւն մը նուիրեցին։ Պօէրները չեն կարող մոռնալ այսպիսի վեհանձնութիւն մը։ Իր նախարարութիւնը կարելին պիտի ընէ միացնել ժողովուրդ մը յաւէտ բեղեղու համար, որու մէկ հատուածը միւսին չհայի անվստահութեամբ։ Ըսաւ թէ բոլորովին սխալ է այն գաղափարը թէ նախարարութիւնը պիտի աշխատի կաղապարել հանքային ճարտարութիւնը։ Ընդհակառակն ամէն ճիգ պիտի թափէ անոր զարկ մը տալու համար։ Ընտրիմաղիր կուսակցութեան թերթեր կ'ըսեն թէ, եթէ կառավարութիւնը վարչապետին ծրագրին հետևի, ամէն կուսակցութեան աջակցութեան արժանի պիտի ըլլայ։ — Թէպէտ Անգլեւառական համաձայնութիւնը դեռ կնքուած չէ պաշտօնապէս, սրտին խոր սփոփանք է գործադրել։

Ա. Ֆրիկա. Անցեալ չորեքշաբթի և հինգշաբթի մեծ տագնապ մը տեղի ունեցաւ Նիւ Եորքի մէջ։ Տարիներէ ի վեր անոր նմանը չէր տեսնուած։ Արժեթղթերու գիները մեծ անկումի մը ենթարկան, խուճապ մը յառաջ բերելով, որ ոմանց ծախել առաւ իրենց արժեթղթերը կործանիչ գիներով։ Ելեմտական նախարար Մր. Ֆորթըկեու օգնութեան հասաւ 71 միլիոն տոլար (15,620,000 ոսկի) դնելով Նիւ Եորքի գրամատուներուն տրամադրութեան տակ։ Սեղմանաւորական այս տագնապին պատճառներէն մին կը համարուի կառավարութեան դիրքը հանդիպ երկաթուղիներուն։ Եւ երկաթուղիի կարգ մը ընկերութիւններու նախագահներ Ուաչինկթըն եկան Նախագահէն խնդրել որ միջոցներ ձեռք առնէ անդորրացնելու համար հանրութեան անձկութիւնը, որ կ'ապահովայ արդիւնք ըլլալ երկաթուղիներու չտնտեսութեան և չնուութեան։ Սակայն Նախագահը կը պնդէ թէ կառավարութեան ընթացքը չէ այս տագնապին պատճառ, և չկարծուիր որ փոխէ դայն։

Ա. Լասկա. Ռուսիոյ Արտաքին գործերու նախկին նախարար Լամսդորֆ կոմսը մեռաւ։ — Ուաչինկթըն հատած հեռագրի մը համաձայն պատերազմը աստիճանաբար կը չարունակէ կեզր. Ամերիկայի մէջ։ Նիքարակուայցիները պատերազմը փոխադրած են Հոնտուրաս, և երկօրեայ կռիւ մը եղած մայրաքաղաքին իշխող կարևոր դիրք մը գրաւած են։ Նորագոյն հեռագրի մը համաձայն Նիքարակուայի նաւերը Հոնտուրասի պատկանող ծովեզերեայ քաղաք մը ամբակոծած են։ — Ռուսական տորմիղ մը հասաւ Փորթ Արթիւրի. Անգղիական նաւահանգիստը, ուր պիտի մնայ իբր մէկ չաբաթ։ — Սիամի Թագաւորը Ֆրանսայի մէջ է հիմա։ Լիտնէ Մարսիլիա դնայ ընթացքի կառքով։ — Սերպիոյ վարչապետ Զօր. Սավա Կրուիչ և պետական երեք խորհրդականներ հանդուգնաբար պիտի կոչուին, կ'ըսէ Լէվէնթ Հերըլտի հատած հեռագրատուր մը, պաշտօնավարութեան տարիքին օրինական սահմանին հասած ըլլալով։ Ըստ նոյն թերթին, Ուէլսի իշխանին երկու մեծ որդիները աշխարհի չրջանը պիտի ընեն։ — Իտալիոյ Թագաւորը Ամէնք կ'ապաւսւի Սպրիլ 8ին։ Անոր համար մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին հոն։ Եորկիոս իշխանը, որ ամիսներէ հետէ Սիամ գացած էր, վերադարձաւ անցեալ երկուշաբթի։ Կորնթոսի չրանցին ընկերութիւնը ժամանակէ մը ի վեր անտեսական մեծ անձկութեան մէջ էր, և յայտնի կ'երևէր որ չրանցը բանեցնելու արտօնութիւնը պիտի կորսնցնէր։ Արդ կը ծանուցուի թէ այդ արտօնութիւնը Յունաստանի ազգային դրամատան փոխանցուած է։ — Ազգային ծախքը զոր Ամերիկեան Քոնկրէսը իր նստաշրջանին փակուելէն առաջ քուէարկեց՝ 1,847,233,250 տոլար կամ 419,825,400 ոսկի է։ Քանի տարի առաջ ազգային տարեկան ծախքը 746,342,495 տոլար էր միայն։ — Փիքինի մէջ այս միջոցին առնուազն տասը դարոց կայ աղջկանց համար։ Այս նոր գործին պարապուխներն են իշխանուհիներու քոյրերը, դուքսերու կիները և դուստրերը և ամէնէն բարձրատիճան պաշտօնատարներէ ոմանց ընտանիքները։ Տարի մը առաջ այդպիսի մէկ դպրոց իսկ չկար միսիոնարական չրջանակներէն դուրս։ — Բալթիմորնիոյ կառավարիչը նահանգային օրէնսդիր մարմնին դրեց թէ Նախագահ Բոդէվելթ կը դանգատի որ օրէնսդիր մարմնին վերջին անօրինութիւնը հատանօրէն արգելք պիտի ըլլայ իր չանքերուն, որոնց նպատակն է ձախընտրի գործաւորները Բալթիմորնիայէ վտարել բարեկամական համաձայնութեամբ։ Օրէնսդիր մարմինը այս պաշտօնապրէն ազդուելով ետ առաւ առ այժմ այն օրինագիծը, որով օտարականներ պիտի չկրնային նահանգին մէջ կալուածատէր ըլլալ մնայուն կերպով։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ս. ԳԱԿՈԲ ՊԱՏՐԱՐՔԱՆ

— Ֆինճանճըլար եոգուշու Ամերիգան խան